

61:735

AZ ÚT

Folyóirat a lelkipásztori és nevelői munka számára

XXV. ÉVFOLYAM

1943 4. SZÁM.

A L A P I T O T T A : R A V A S Z L Á S Z L Ó

T A R T A L O M :

BCU Cluj / Central University Library Cluj

Vásárhelyi János: Igehirdetés a háborúban.

Tőkés István: A prédikáció műhelyéből.

M. Nagy Ottó: Az egyházi tanítás.

Dr. Kiss Tihamér László: Vallásos nevelésünk revíziójáról.

Lelkésznek számára.

Vásárhelyi János: A papné útja.
Hírek.

Vasárnapi iskola.

I. L.: Miben különbözik a vasárnapi iskola a vallástanítástól?

Irodalom.

Tóth Endre: Jó Sándor: A húsvét homiletikuma.

SZERKESZTIK ÉS KIADJÁK: DR. IMRE LAJOS, DR. TAVASZY SÁNDOR
ELŐFIZETÉSI ÁRA: EGYÉVRE 8— PENGŐ. — EGYES SZÁM ÁRA 80 FILLÉR

A „Dolgozatok a református theologiai tudományok köréből“ o. füzet sorozat legújabb száma!

16-ik szám:

Az ethika mai kérdései.

Írta: Dr. Tavaszy Sándor. Ára 60 fillér.

17-ik szám:

Mi szükségünk van az Ótestamentumra?

Írta: Dr. Gönczy Lajos. Ára 80 fillér.

18-ik szám:

Téma és textus a prédikációban.

Írta: Kozma Tibor. Ára 1.— Pengő.

19-ik szám:

A világot legyőző hit.

Írták: Dr. Tavaszy Sándor, Dr. Imre Lajos, Dr. Gönczy Lajos,
Dr. Nagy Géza és Nagy András. Ára 1'20 Pengő.

Még kapható:

BCU Cluj / Central University Library Cluj

DR. KISS TIHAMÉR:

**A ref. népfőiskola a vallásos nevelés
szolgálatában.**

Ára 30 fillér.

KOZMA TIBOR:

**Az „Imago Dei“ problémája és a
prédikált Ige.**

Ára 5.— Pengő.

Tűz és Só

címen jelent meg Sipos Géza prédikációskötete. A 31 beszédet
tartalmazó, 200 oldalas, finom kivitelű könyv ára 4.— Pengő.

JOH. VAL. ANDREA:

Az Úr jámbor szolgálja.

Szellemi szórakozás együjű keresztyének mulattatására.
Fordította: Dr. Makkai Sándor. Ára 40 fillér.

Igehirdetés a háborúban.

A második, még nagyobb világháború kitörése óta a sok biztató kezdeményezésekkel kitűnő „Hit és Rend” és „Hit és Munka” oekumenikus mozgalmak természetesen meglankadtak, sőt, innen távolból úgy tűnt fel, mintha az ezirányban való tevékenységek teljesen szünetelnének is. Bizonyos fokig érthető és magyarázható ez a körülmény. Mindkét irányú munkának hiányoznak a biztos előfeltételei. A „Hit és Rend” mozgalmának munkájához nagy nyugalom és elmélyülésre van szükség, hogy a különböző egyházak hivatott képviselői tovább kutassák és tisztázzák a különböző keresztyén egyházak közös hitbeli alapjait, hogy a tisztázott alapokon felépíthessék és megtalálhassák a keresztyén egység megvalósulásának alaptényezőit. A „Hit és Munka” mozgalom pedig az emberiség nagy praktikus életkérdéseinek, a politikai és szociális kérdések megoldásának tényleges munkáját mindaddig nem folytathatja, amíg a világháború után kialakuló tiszta helyzet nem ad biztos és szilárd alapot a reformtevékenységre.

Örömmel nyerhettünk azonban az utóbbi időben tájékoztatást arról, hogy az oekumenikus tevékenység mégsem szünetel és az oekumenikus mozgalom irányítói legalább is azt kívánják biztosítani, hogy a nagy szervezet különböző alkotó egyházai, elsősorban az evangéliumi egyházak tájékoztatást nyerjenek egymás életéről, szellemi irányvonalairól és végezzenek egy bizonyos előkészítő munkát arra az időre, amikor nyugodtabb körülmények között az újrakezdet feladatait eredményesen tudják szolgálni.

Az oekumenikus mozgalom genfi központi irodája, amelynek vezetését Keller professzor kezéből Visser't Hooft, a neves hollandus theologus vette át, ha szűkebb keretek között, de most is működik. Az utolsó időkben alkalmunk volt a genfi központi iroda néhány értékes kiadványát megismerni. Az egyik kiadvány azokat a főbb pontokat ismerteti, amelyek a világháború után mint irányító szempontok vezethetik az egyházak véleményét az újrarendezés kérdésében felmerülő feladatok megoldásában. A genfi központi iroda ezenkívül egy szép tanulmányt is kiadott Brunner professzortól, amely tanulmánynak címe: Az egyház ethikai valósága és tevékenysége.

Minket, igehirdető lelkészeket különösképen érdekelhet az oekumenikus tanács központi irodájának azon több mint 200 oldalra terjedő kiadványa, amelyben rendszerbe szedve részletes szemelvényekkel ismerteti a világháború első két éve igehirdetési szempontjait a különböző országok igehirdetőinek általa meg-

szerezhető nyomtatásban megjelent prédikációi és előadásaiából közölt szemelvények alapján.

Ha csak rövid pár napon keresztül és alig néhány óra alatt, de mégis alkalmam volt e kiadvány hazánkba került egyetlen példányát legutóbbi budapesti tartózkodásom alkalmával áttekinteni és néhány futólagos jegyzetet is csinálni belőle azzal az elgondolással, hogy ha ilyen nagyon vázlatos módon is, de mégis azt az anyagot adandó alkalommal ismertetni fogom igehirdető lelkipásztor testvéreim előtt, mert bizonyára érdekelni fogja őket is ez a kérdés és egy futólagos ismertetés is felhívhatja figyelmünket a mi igehirdetésünk néhány fontosabb feladatára.

A kiadvány anyagának ismertetéséről általában azt állapíthatom meg, hogy valóban úgy van, mint ahogyan azt a kiadvány bevezetése is megállapítja, hogy e világháború igehirdetése elvileg evangéliumi szempontból előnyösen különbözik az első világháború igehirdetéséből abban, hogy ebben a világháborúban kevésbé hatalmasodott el a politikai tendenciák egyoldalú és gyűlölködő szempontja, tisztábban jut szóhoz az a törekvés, hogy Krisztus egyháza tisztán hirdesse az élő igét és az ige mértéke alatt tegyen bizonyosságot az emberiség igazi lelki megújulásának feltételei és útjai mellett.

Ennek megállapítása és előrebocsátása után ismertetem röviden és amint említettem nagyon futólagosan a kiadvány tartalmát.

A kiadvány négy főcím alatt, különböző alrészletekben csoportosítva ismerteti és közöl szemelvényeket a különböző országok és népek igehirdetési anyagából. A négy főcím a következő: 1. *Az egyház lényege*. . . E cím alá foglalt alcsoportok: 1. Az evangélium vizsgálása, 2. A háború mint Isten ítélete, 3. Bűnbánat, 4. Az egyház Ura és a változatlan evangélium, 5. A követelés, hogy az egyház egyház legyen, 6. Dogmatikus és biblikus prédikációk igénylése.

A második rész címe: *Az egyházon belüli ige*. E rész alcsoportjai: 1. Hitvalló egyház, 2. Isten dicsősége, 3. Hit-erő a szenvedésben, 4. A hitnek győzelme, 5. Engedelmes egyház.

A harmadik rész címe: *Az egyház és a világ*. Az alcsoportok: 1. Az egyház üzenete a világhoz, 2. Az egyház megjelenése a világban, 3. Az egyház felelőssége a néppel és állammal szemben.

A negyedik rész: *Una sancta* . . . Az alcsoportok: 1. Az egység lényege, 2. A háború nem szakíthatja szét az egyház testét.

A kiadványt egy tanulmány fejezi be, amely homiletikai megfontolások címen a háborús igehirdetés legfontosabb problémáit kívánja tisztázni.

A főrészek és a főrészek alá utalt csoportok címeit azért említettem fel, mert maguk a közölt címek tájékoztatnak azokról a kérdésekről és elvi szempontokról, amelyek elsősorban ked, hogy foglalkoztassák az igehirdetőket, amikor a mostani világhelyzetben Isten ígését a gondjaikra bízott gyülekezetekben hirdetniök kell. Szükséges, hogy mi is ezekkel a kérdésekkel komoly számvetéssel

foglalkozzunk ígéhirdetésünk rendjén, hogy így a mi néptünk lelki gondozásában is tisztázzuk és világosan a lelkek elé állítani igyekezzünk az ige legfontosabb útmutatásait az itt előtérbe állított kérdések tekintetében.

A továbbiakban én is részleteket fogok közölni futólagos jegyzeteim alapján a kiadványban közölt szemelvényekből.

Az első főrészben érintett kérdésekre vonatkozással először hadd közöljek egy részt Visser't Hooft egyik prédikációjából, amelyet Jer. XXV: 1—16, 28—29. versei alapján tartott. Az emberek vizsgáztatást várnak az egyháztól — mondja —, de ez a vizsgáztatás nem lehet olcsó, felületes megnyugtatás. Mindenekelőtt megállapíthatjuk, hogy a vizsgáztatás szó bibliai jelentését könnyen elveszíti az ember szeme elől és olyan felületes megnyugtatás útjára téved, amely nélkülözni fogja az igazi vizsgáztatás áldását. Nem szabad nekünk úgy vizsgáztatni, mint ahogy a gyermekeket szokták vizsgáztatni: Nem olyan rossz a helyzet, mint amilyennek látszik, vagy a nagyokat: Veszítettél, de sok értékes dolog megmaradt még. A biblia arról akar meggyőzni és nekünk tisztán kell tudnunk, látnunk és hirdetnünk, hogy az ember minden időben vizsgáztatásra szorul. A biblia nem mondja soha, hogy ne bánkódj, mert nem olyan rossz és nem olyan elhibázott a te életed. Ellenkezőleg azt hirdeti, hogy a világ annyira megromlott, hogy benne ott van a kereszt és a mi életünk, Krisztus nélkül, jövátételtenül elhibázott élet. Csak a világon túl, Krisztusban lehet keresni és megtalálni a vizsgáztatást. A bűn és halál félelmes hatalmak a világban. Egyedül csak Krisztus győzi meg a bűnt és a halált. A háború Isten ítélete a materializmus, önzés, nemzeti kevélység világa felett. Csak a bűnbánaton keresztül juthatunk el az egyetlen vizsgáztatáshoz. Szükséges, hogy megnyíljon a szemünk a valóság előtt és felébredjünk a kárhozát álmából és meglássuk, hogy minden nyomorúság forrása az, hogy mi is megfeszítettük Jézust és úgy szólunk, mint ahogy a bűn tudatára ébredt testvérek szólottak egymáshoz Józseffel szemben: Azt vétettük testvérünkkel szemben, hogy láttuk az ő fájalmát és mi nem akartuk meghallgatni őt. Isten nyitja fel szemeinket, hogy lássunk. József nem szívesen vetette testvéreit fogság alá. Szívesen ölelte volna azonnal keblére őket, de előbb fel kellett ébredniök a bűnnek álmából.

Az egyháznak a mai idők számára sincs más hirdetni valója, mint volt más idők számára. Egy evangélium van, az az evangélium, amelyet Pál az én evangéliumomnak nevezett. Akárhogyan változik a világ, az evangélium és az evangélium vizsgáztatására szoruló ember mindig ugyanaz.

Krisztus gyülekezetének küldetéséről beszél Barth egy alkalommal az efézusbeliekhez írt levél III: 14—21. versei alapján. A gyülekezet — mondja — Jézus Krisztusban azoknak gyülekezete, akiket a Jézusban hozzájuk szóló Istennek ígéje hív és tart össze, vagy amint a szentírás tanítja: Az a test, mely a fő, a Krisztus szerint teremtetett. A gyülekezet nem abból él, amit ő maga vagy

valaki más neki mondani tud, hanem abból él, amit Krisztus mond a gyülekezetnek és pedig mindig újra mond az Ő igéje által. Csak amennyiben a gyülekezet megnyílik Krisztus szava előtt, abban és azáltal nyer életet és tisztességet. Isten önmagunkat kíván ajándékolni magának. Amennyiben ezt cselekszi a gyülekezet és átadja magát Krisztus igéjének, úgy nyeri meg azt, amire szüksége van, nyer szeretetet, erőt, ismeretet, hitet, amely meggyőzi a világot. A gyülekezet a mai világban is azért a reménységnek a helye, mert benne és általa szól Krisztus a világhoz. A gyülekezet, a Krisztus gyülekezete ezért a világ élő reménysége.

Az egyház mellett szóló hatalmas bizonyágtétel hangzik fel egyik német igehirdető ajkán, aki a negyvenhatodik zsoltár alapján az Isten maradandó városáról hirdeti az ígét. Mégis megmarad az Isten városa a mai idők viharai között is. Most is a reformáció bizonyágtétele alapján azt kell tétovázás nélkül hirdetni, hogy az Isten városának, a szent keresztyén Anyaszentegháznak meg kell maradnia, hogy abban a szent evangélium tisztán prédikáltassék és a sakramentumok tisztán szolgáltassanak ki. Az Isten városából áradnak ki az élő víz megújuló folyamai. Ha a világ elmulna, a hegyek a tengerbe omolnának is, ennek a városnak meg kell maradnia és meg is marad, mert Isten vetette meg kösziklára fundamentumát. Tudjuk-e mi ezt atyáink rendületlen bizalmával vallani? A város ereje, hogy forrása van. Lelkei élő vízből nyernek megújulást. Gazdagsága az evangélium: A seregek Ura velünk van. Kicsoda Ő? Jézus Krisztus.

ABKrisztus bizonyágtévőinek, az Ige hirdetőinek feladatát és szerepét az egyház izenetének tolmácsolásában és az Ige mellett való bizonyágtételben megkapóan mutatja fel egy francia prédikátor, Josua III: 14—17. versei alapján. A szövetségláda hordozóinak egészen rendkívüli és különösen nehéz volt a helyzete, — hirdeti érdekes okfejtésű konferenciai beszédében. Nem azért, mintha valami egészen egyebet kellett volna tenniök, mint népük többi tagjainak. De mégis ők voltak azok, akiknek először kellett elindulniok és bátor, bizonyágtévő magatartást tanúsítaniok a hitnek egy olyan látása mellett, ami nyilvánvaló ellenmondásban volt azzal, mint ami szemük előtt állhatott. Ők nem rejthették hitüket mások bizalma mögé, sem nem támaszkodhattak mások tanúságtételére. Nekik kellett először bizonyágot tenniök hitük ígérete mellett. Semmi sem történhetett addig, amíg ők nem engedelmessékedtek és be nem merítették lábaikat a Jordán vizébe. A bizonyágtévőknek valóban életüket kellett reáhelyezniök Isten igéjére, az Isten igéjének való feltétlen engedelmisséggel kellett nekiindulniok az áradó folyam hullámainak. Az Ige, amelyet hallottak, nagyobb valóság kellett, hogy legyen számukra, mint az akadály, mely előttük állott. A feltétlen engedelmisség, a hitnek emberileg indokolhatatlan vakmerősége nyitotta meg előttük a szabadulás, az új élet útját. A szövetségláda vivőinek azonban nemcsak elindulniok kellett ezen az úton, hanem a helyükön is kellett maradniok és kintartaniok,

amíg az egész nép átment a vizen. Az ő hitük kellett, hogy megtartsa népüket is. Nem magukért vitték a szövetségládát, nemcsak a saját javukért kellett átmenniök a Jordánon, hanem népükért, az Isten ügyéért, az egyházért. Isten Krisztus fellámadásában megmutatta, hogy az élet útja szabad. A halál folyamai nem gátolhatják meg Isten népét az örökélet felé való átmenetelben. Mindenre van erőm a Krisztusban, aki megerősít. Így kell nekünk helytállanunk és kitartanunk a szabadulás megmutatásában.

A Krisztusban való szabadságról egy norvég prédikátor szólott Lukács XI:1—12. alapján. Gondolatmenete körülbelül ez volt: Jézus a világnak legszabadabb embere volt. Pedig olyan országhoz és néphez tartozott, amely egyáltalán nem volt részese a szabadságnak. A rómaiak a legkegyetlenebb uralmat gyakorolták felettük. Népe körében pedig olyan kegyességi életrend uralkodott, mely az ember szabadságát szinte teljes mértékben korlátozta. És Jézus mégis szabad volt. Szabad a rómaiakkal szemben, le nem kötött függetlenséggel szólott: Adjátok meg a császárnak, ami a császáré és Istenek, ami az Istené. Szabad volt Pilátussal szemben. A római százados a kereszt alatt bámuló alázattal hódolt meg előtte. Mi is szeretnők ezt a szabadságot, de nem vagyunk tisztában azzal, hogy ilyen szabadságra csak Jézus által juthatunk el, mert csak Ő az igazi szabadító. Nem értjük meg a krisztusi szabadság lényegét. E szabadság lényegét csak akkor értjük meg, ha világosan az áll előttünk, hogy Krisztus nem valamitől szabadít meg, hanem valami végre tesz szabaddá. Ő nem azért jött a világra, hogy neki szolgáljanak, hanem, hogy Ő szolgáljon. Aze Ő szabadságának titka Istenhez való viszonyában rejlik. Az Ő szabadságának boldogító hatalma abban volt, hogy szabadságában állott cselekednie Isten akaratát. Engedelmes volt halálig és pedig a keresztfának haláláig. A Krisztus szabadsága és szabadítása azt jelenti, hogy általa megszabadulunk önmagunktól, a világtól, a halál félelmétől és egészen szabadon és egészen boldogan Isten gyermekei lehetünk a szeretet szolgálatában. Így értette meg nagyon tisztán Luther a krisztusi szabadság lényegét, hogy Krisztus hívő gyermeke hite által ura mindeneknek és szeretete által szolgálja mindeneknek.

Ésaías LX:1. verse alapján prédikálva egy finn prédikátor fölteszi a kérdést: Van-e isteni szeretet? Ebben a világban előbb vagy utóbb — hirdeti — minden próba alá kerül. Péter apostol figyelmeztet: Ne rémüljete meg a tűztől. Legyünk tisztában azzal, szükség van arra, hogy emberek, rendszerek megmérjék erejüket az ellenséges világgal szemben, Isten fia kiállta a Gecsemáné és a Golgotha próbáját, hogy halálig való engedelmisségben igazoltassék isteniűtsága. Ennek a hitnek erejében kell kitartanunk. Aki mindvégig helyt áll, az nyeri el a koronát. Az a körülmény, hogy nem értjük a dolgok menetét és nem tudjuk megmagyarázni magunknak a szenvedés titkát, csak még nagyobb és igazabb aláza-tosságra int: Most rész szerint van bennünk az ismeret, de egykor látni fogunk nem tükör és homályos beszéd által, de szemtől

szemben, igazán. Mi csak az általunk is nyilvánvaló bizonyságok alapján álljunk meg a történelem által sokszorosan tanúsított bizonyság mellett: A gonoszság elbukik akkor is, ha győz, a jó győz akkor is, amikor elbukik. Valahol olvastam — mondja — hogy London lakószói közül sokan e világháború alatt látták első alkalommal a csillagokat ragyogni a sokmillió világáros felett. Korábban a város mindig fényben úszott. Senki sem láthatta a csillagokat. De most, amikor a várost elsötéltették, a sok ezer ragyogó utcai lámpást kioltották, London lakói ismét láthatták az égboltozaton fényleni a csillagok sokaságát. Amikor ezt olvastam, azt gondoltam, hogy szükség van arra, hogy Isten is sokszor megengedje, hogy sötétség legyen körülöttünk, hogy megtanuljunk tekintetünket újra felfelé, az ég ígéretei felé irányítani, oda, ahol a csillagok ezrei ragyognak. A világra boruló nagy éjszakában bizonyára most is erre akar minket is, másokat is megtanítani Isten: Ne dobjátok el bizodalmatokat, figyeljetek Isten ígéreteire. Nekünk Krisztus fátylavivőivé kell lennünk. A szenvedés felől sokszor nagyon oktalan módon beszélnek az emberek. Úgy beszélnek a szenvedésről, mintha a szenvedés önmagában tisztító hatást gyakorolna a lelkekre. Abból a hamis feltételből indulnak ki, mintha minden szenvedés válogatás nélkül szolgálná az ember jobbátételét. Ha így lenne, kívánnunk is kellene, hogy sok és gyakori szenvedés legyen az életben. Nekünk azonban tudnunk kell, hogy a szenvedésnek önmagában nincs tisztító ereje. A szenvedést először Isten kezébe kell helyezni és csak Isten által lesz a szenvedés az a vessző, amelyről a zsoltáros mondja, hogy megvizsgálta minket.

Barth a tengeri viharról szóló evangéliumi történettel kapcsolatosan a végítéléről beszél. Miért volt minden időben és van ma is háború, — teszi fel a kérdést. Nem véletlenségből, hanem azért — hirdeti —, mivel e világ dolgai minden időben és így a mi időnkben is az utolsó nap felé sietnek, mint minden patak és folyó a tengerbe. Ez a világ az, amelynek körében Isten emberré lett Fia elvettetés és keresztre feszítettetés, de Isten ereje által harmadnapon föltámadott a halálból. Ebben a világban örök a sötétségnek a harca a világossággal szemben és a vég, az Ige szerint az lesz, hogy az utolsó napon még egyszer hatalmasan látható lesz a Sátán minden ereje, de még hatalmasabban fog kibontakozni a Krisztus győzelme. Ilyen szükséges ellentétek és döntések, mint amilyen a mai háború is, nem kényszerítenének mireánk, ha nem ilyen sorozatos döntések által kellene megérnie a világnak a végső aratás döntésére.

Mi a vihar közepében vagyunk. A hajó a keresztyén egyház. Jézus azonban benne van a hajóban. A hajó nem a világ, sem mimagunk nem vagyunk a hajó, hanem csak Krisztus egyháza és csak Krisztus egyháza hangoztathatja azt az ígényt, hogy nála és benne van Jézus. Vele nem történhetik baj. Baj csak akkor történhetnék, ha nem lenne Jézus a hajóban. Amelyik egyházban

tényleg nincs benne Jézus és az Ő igéje, azzal tényleg baj fog történni a viharban, de azért fog történni a baj, mert nem egyház, hanem csak muló emberi érdekközösség. Az egyháznak hirdetnie kell a világ számára: Ne féljeteK, én vagyok az Űr. Az ember nem rendelkezik a természeti törvények felett, hanem a törvények után kell igazodnia. Az erkölcsi világban sem az ember állapíthatja meg, hogy mi a jó, mi a rossz, hanem Isten cselekszi azt. A felséges Isten valósága áll Krisztus által az egyházban. Mi el vagyunk rejtve Krisztusban és az Ő igéjében, mely az Anyaszent-egyházban velünk van, bárhova sodor a vihar. Hozzá kell fordulnunk és az Ű szava ma is erőt ad: Mit félteK, óh kicsinyhitűek?

Az egyház egyetemes feladatáról szólva azt állapítja meg Visser't Hooft, hogy a legmagasabb szolgálat, melyet az egyház ma tehet a világnak, az, hogy a szó valóságos értelmében egyház legyen. Az egyház oekumenikus szolgálatában nincs és nem lehet ma sem moratórium. Tévedés azonban azt gondolni, hogy az egyház és az egyházak közös összefogása eszköz lehet politikai célok szolgálatában. Az egyháznak ereje és hatása csak akkor érvényesülhet, ha az egyház igehirdetése és minden munkája kizárólagosan Krisztus szolgálatában áll. Mihelyt az egyház világi célok uralmi eszközéül adja oda magát, azonnal megszűnik só és kovász lenni a világban. Az egyház nélkül úgy sem boldogulhat a világ és társadalom, mert csak az egyház tudhatja élő valósággá tenni a hitet és szeretetet, amely nélkül sem a nagy, sem a kis kérdé- kibékítően megoldani sohasem lehet.

Ime ezekben ismertethetem futólagosan és nagyon röviden a mai evangéliumi igehirdetés néhány gondolatát.

Ez a futólagos ismertetés is meggyőz azonban arról, hogy a mostani világháborúban a sokféle kísértés és megpróbáltatások között élő evangéliumi egyházak igehirdetői sokkal világosabban és tisztábban látták meg és értették meg, hogy az egyháznak és az egyház igehirdetésének a külső körülményektől függetlenül tisztán és elegyftellenül csak a tiszta evangéliumot szabad szolgálnia és hirdetnie. Nem szabad, hogy az egyház szem elől tévessze az egy szükséges dolgot és nem szabad bizonytalankodnia a vallás- tételben: Nem adatott más név, amely által megtartatnánk, csak a mi Urunk Jézus Krisztusnak neve. Az igehirdetőknek Isten titkai sáfárainak kell lenniök és ebben a szolgálatban kell a szeretet munkáiban, a lelkek vígasztalásában, az élet útjának megmutatá- sában előljárniok.

Az oekumenikus kiadványban meghatottsággal olvashatunk erőteljes bizonyrágtételeket amellet, hogy csak az evangélium Istennek igazi ereje és hogy a lelkek magábaszálló bűnbánata nyit- hatja meg a szíveket a Krisztus szava előtt: Én az én békessé- gemet adom tinéktek. Nem úgy adom, amint a világ adja és az én békességemet senki el nem veheti tőletek. Holland, dán, norvég, finn, francia, német, angol igehirdetők bizonyrágtételeit olvashat- tuk, de a különböző nyelveken ugyanaz a bizonyrágtétel hangzott

felénk. Kár, hogy ebből az együttesből a magyar igehirdetés bizonyosságtétele hiányzik. Ez is igazolja a mi világban való elszigeteltségünket és árvaságunkat. Mi tudtuk legkevésbé megtalálni az újabb nagy történelmi fordulatban az utat az oekumenikus mozgalom felé és mi küzdünk a legkeservebben egy világot átfogó nagy közönnyel és értetlenséggel, amelyik még mindig nem tudja kellően felfogni a létéért küzdő magyar nemzetnek és benne a mi református egyházunknak helyzetét, küzdelmünk, hősi erőfeszítéseink igazi célját és értelmét. Reméljük, hogy egy következő kiadványban ott lesz a mi tiszta bizonyosságtételünk is.

Annyit azonban már most is megállapíthatunk e nagyon vázlatos és felületes ismertetés alapján is, hogy az egyház lényegének, a háborúban való igehirdetés feladatának megítélésében semmi olyan dolgot nem találunk hitben való testvéreink bizonyosságtételeiben, ami előttünk szokatlan, új dolog lenne, vagy eddig gyakorolt igehirdetésünk irányának, alapelveinek megváltoztatását kívánná. Lényegében mi is így látjuk és így láttuk egyházunk feladatát és az evangéliumi igehirdetés szerepét a mai időkben. Hogy az egyház csak mint egyház töltheti be feladatát népünk körében, ezt mi erdélyi református igehirdetők évek óta látjuk és valljuk és ebből a meggyőződésből fakad minden olyan munkánk, amely az evangéliumi szolgálat megerősítését munkálja. Immár csaknem két évtized óta vallástanításunk, belmissziói tevékenységünk és igehirdetésünk egyre tisztábban áll e felismert feladatnak betöltésében. BCU Cluj / Central University Library Cluj

Miképpen végezhetjük el tehát mi is helyesen igehirdetői feladatunkat? Azt felelhetem erre a kérdésre, hogy csak úgy, ha naponként előttünk van a nyitott biblia és a szentírást hitvallási íratunk kalauzolója mellett szüntelenül tanulmányozzuk és akkor érző szívvel, nyitott szemmel és figyelő értelemmel járunk gyülekezetünk tagjai között, vesszük számba a körülöttünk levő élet szükségzeit és jelenségeit és aztán az így felfogott és megértett Ige alapján szólunk tiszta és elegyítettlen beszéddel és hirdetjük nem a magunk bölcsességét, hanem azt a felülről való bölcsességet, amelyről azt mondja az apostol, hogy az először is tiszta, azután békeszerető, méltányos, engedelmes, irgalmassággal és jó gyümölcsökkel teljes, nem kételkedő és nem képmutató. Ha ezt a bölcsességet szóljuk, akkor leszünk részesei az Igeirenek is: Az igazság gyümölcse pedig békességben vettetik azoknak, akik békességben vettetik azoknak, akik békességen munkálkodnak. Cselekedje a kegyelem Istene, hogy mindnyájan eképen munkálkodjunk.

VÁSÁRHELYI JÁNOS.

I. Kor. IX : 24—27.

24. *„Nem tudjátok-e, hogy akik versenypályán futnak, mindnyájan futnak ugyan, de egy veszi el a jutalmat? Úgy fussatok, hogy elvegyétek.”* (οὐκ οἴδατε ὅτι οἱ ἐν σταδίῳ τρεχόντες πάντες μὲν τρεχούσιν, εἰς δὲ λαμβάνει τὸ βραβεῖον; οὕτως τρέχετε ἵνα καταλάβητε.)

„Nem tudjátok-e?” (οὐκ οἴδατε.) Úgy van feltéve ez a kérdés, hogy amiről itt szó kerül, arra az apostol igenlő feleletet vár: de igen, ti tudjátok! A hallgatók ismerik a kérdésre vonatkozó sport-élettel kapcsolatos hasonlatot, hiszen a sport abban az időben is eminens helyet foglalt el az emberek életében. Az apostol tehát olyan szemléltető képhez nyul, ami közismert, mindennapi. Nem beszél el a hívek feje felett. Ez prédikációmra is vonatkozik. Érthetőnek kell lennie mindjárt a legelső mondatnál. Olyan formába kell öntenem a tartalmat, amely nem érthetetlen a gyülekezet előtt. *„Hogy akik a versenypályán futnak”* (ὅτι οἱ ἐν σταδίῳ τρεχόντες.)

Egyelőre nem egészen világos a versenypályán való futás. Mi ez: versenypálya (σταδῖον) stádion? Ma is használják a stádion szót arra a területre vonatkoztatva, ahol többek között a nagy labdajátékok lefolynak. Stádion = küzdőtér, versenypálya. Tulajdonképpen a régi időben egy nagy épület volt a testgyakorlás céljaira. Ott játszódtak le a futóversenyek, de nagy befogadóképességüknél fogva itt tartották a nagy összejöveteleket, gyűléseket is. Például ide vitték az ősz Polikárpust, amikor kivégezték. (Lásd Mart. Polyc.) Itt szokták a keresztyéneket a vadállatokkal tornáztatni vagy megégetni... Tehát a stádion — küzdőtér — sok mindent takar és magának a szónak a kimondása nyomán a gyülekezet előtt is ott állott a belső tartalom... A mi nyelvünkre és gondolkodásunkba átültetve jó tudni, hogy ma is sokféle versenypálya van, ahol küzdenek az emberek. Hol tornásznak, hol szellemi harcot vívnak, hol ellenséges hatalmakkal tusakodnak stb. *Mi meg kell, hogy értsük a Pál apostol stadionját, de annak alapján látnunk kell a mi stadionunkat*, mert egyébként vagy nem születik meg a prédikáció, vagy akkor rossz irányban mozog. Lényegileg a mi stádionfogalmunkban sem szabad *semmivel* többnek lenni, mert akkor már nem tolmácsolók, hanem hamisítók

Előre bocsátjuk: ezek a sorok próbálkozást — és nem valami mintaelőkészületet — jelentenek arra nézve, hogy miképpen kísérelhetjük meg egy egyébként ismeretlen textusnak a megszólaltatását. Az alapkérdés ez: a *theologiai segédtudományokat* (nyelvészet, vallástörténelem, általános kortörténelem stb., stb.) *milyen módon lehet teljesen a prédikáció szolgálatába állítani?*

vagyunk. Ezért kérdezzük: *mi az, ami ma ugyanazt a belső tartalmat hordozza, mint akkor a stádion?* Egyszerűen: századomnak, falumnak, városomnak, kultúrámnak, népemnek gyermeke kell legyen s akkor rekonstruálhatom az I. századbéli stádiont. (Megjegyzendő: a prédikációban semmi közöm a görög stádionhoz, hiszen ezt csupán a magam megértetésére tisztázom, hanem annak alapján a mai kell látnom.) ... Előtte van a verseny a maga izgalmával, célkitűzéseivel a múltban s előtte van a mai versenypályák embere — köztük nyilván én is —, akinek szintén meg van a célkitűzése. *„Mindnyájan futnak ugyan”* (παντες μεν τρεχουσιν.)

A *mindnyájan* (παντες) alatt azonban csak azok értendők, akik versenyeznek. Tehát a nézők nincsenek beleszámítva. Hasonlóképpen a sánták, bénák, vakok se. Hogy is fuhihatnának ezek? Csak kevesek ezek a mindnyájan. *„De egy veszi el a jutalmat.”* (εις δε λαμβανει το βραβειον) *εις* — egy, csak egy. Tehát nem több, vagy akár csak kettő is. Az egy magába foglalja, hogy a jutalom, a győzelmi koszorú nem lehet még csak a versenyzők (t. i. az épek) közül se mindenkié, hanem mindössze egyé, aki legelsőknek érte el a célt. A jutalom (βραβειον) a győzőnek kijáró győzelmi ajándék, amire rászolgált teljesítményével. *„Úgy fussatok, hogy elvegyétek”* (ουτως τρεχετε ινα καταλαβητε.) *i. i.* a jutalmat, a koszorút, a győzelmi jelvényt... Azok, akiknek a levél szólott, nem voltak sportemberek, akik versenyeztek a versenypályán. Ezért nem lehet és nem szabad szószerint venni a 24-ik verset. Ellenkezőleg: a keresztyén ember a léleknek, Istennek a stádionjában van. Legalább is ott kellene lennie, amennyiben az apostol feltételezi ezt — és futnia, versenyeznie kell. *Ez az igény hozzá.* Neki is legyen célja, amely felé tart és úgy igyekezzék, hogy ő is elvegye a jutalmat. Ha a sportemberek erősen vágnak a győzelem után, akkor ő még jobban, sokkal jobban. Erre enged következtetni a *καταλαβητε* (hogy elvegyétek). A *καταλαβητε* megerősítése a *λαμβανω*-nak: erősen megragadni, szilárdan megfogni a jutalmat. Ez magába zárja, hogy éppoly erősen is szaladok feléje. A *καταλαβητε* szó conjunctivusban van, ami magában foglalja, hogy még nem érték el a célt; nem, az apostol sem. (A nyelvtannak csak annyiban van értéke, amennyiben ilyen és ehhez hasonló, most fel nem tüntetett felvilágosításokkal is szolgál.) Nem keresztyénség az, ahol kezemben van a jutalom, ahol már befutottam. Mindnyájan azok vagyunk, akik újra meg újra vágyunk az után, amit már elnyertünk — és itt sülyednek el, kellene, hogy el-sülyedjenek az ú. n. erkölcsi oktatások —: a kegyelem után, a jutalom után. Micsoda ellenmondás: kegyelem — jutalom. Dehát ilyen az írás.

25. vers. *Mindaz pedig, aki a pályafutásban tusakodik, mindenben magatűrő; azok ugyan, hogy romlandó koszorút nyerjenek, mi pedig romolhatatlant.* *„Mindaz pedig, aki a pályafutásban tusakodik”* (πας δε ο αγωνιζομενος) *mindenki*, aki versenyez, aki nagy erőfeszítéssel fut a cél felé, mindenben megtűröttetőd. Sport-

nyelven aláveti magát az ú. n. edzőkötelezettségnek, hogy szervezete megfeleljen a kívánalmaknak a cél elérése érdekében. Mindenki tehát! Nem lehet, hogy a versenyzésben is részt vegyek s egyben rendellen életmódot is éljek. Hogy nézne ki az a versenyző, aki pl. részeg fejjel indulna neki a küzdelemnek? Keresztyénnek lenni, a lélek stádionján futni, magával hozza ezt a belső megerősítést, a lélek edzését, tréningjét. (Erre utal egyébként a 27-ik versben: megsanyargatom testemet és szolgává teszem...) A sportemberek mindezt azért teszik, hogy elmúló, megsemmisülő (φθαρτον), mi pedig, hogy el nem múló, romolhatatlan (αφθαρτον) koronát szerezzünk. Mind a kettő korona, de úgy viszonylanak egymáshoz, mint a múlandóság és multhatatlanság, mint élet és halál, mint virágzás és hervadás. Egyik magán hordozza az elmúlásnak, a romlásnak a jegyét: a koszorú elhervad, az érem elvész, a győzelmi fény lassan eltűnik, mert jön egy nagyobb teljesítmény: rekord; jön az öregség, amikor nem vagyok versenyképes, vagy jön a halál, amikor minden semmivé lesz. A romolhatatlan korona viszont ennek mindenben az ellentétje. Az örökké tart, nem lehet elveszíteni és nem értéktelenedhetik el... A keresztyén ember nem külső elismerésért futkároz. Sokszor töviskoronát kap, akárcsak Jézus, de ez hozzá sem hasonlítható ahhoz a koronához, amelyet Isten választottjai hordanak a mennyek országában. (Jel. IV:4.)

26. vers. *„Én azért úgy futok, mint nem bizonytalanra, úgy viaskodom, mint aki nem levegőt vagdos.”* (εγω τεινυ ουτως τρεχω ως ουκ αδηλως, ουτως πυκτευω ως ουκ αερα θερων.) *„Én azért”* (εγω τεινυ)! Mivel ilyen romolhatatlan koronát kapok, amelyről Isten ígéretet tett, mivel a korona ígérete már a győzelem előtt megvan, *„én azért”*. Éppen amiatt úgy futok, mint *„nem bizonytalanra (ουκ αδηλως)*. Bizonytalanra fut az, akinek Isten nem jelentette ki a romolhatatlan korona ajándékát. Ezen a futópályán viszont mindenki az Isten ígéretével fut és bizonyos lehet az ígéret igazsága, beteljesülése felől. Úgy is mondhatnánk: úgy futok, mint aki bizonyos az eredmény felől... Tehát a keresztyén élet nem valami bizonytalan dolog valami rizikó. Sőt, ez az egyetlen igazi bizonyosság! Úgy viaskodom, az ökölvívást úgy végzem, mint aki nem a levegőbe vagdos, nem üt el az ellenség feje felett, hanem biztos csapásokat mér az ellenségre: a bűnre.

27. vers. *„Hanem megsanyargatom testemet és szolgává teszem, hogy míg másoknak prédikálok, magam valami módon méltatlanná ne legyek.”* (αλλα υποπιαζω μου το σωμα και δουλαγωγω, μη πως αλλοις κηρυξας αυτος αδοκιμος γενωμαι.) *„Megsanyargatom testemet.”* (υποπιαζω μου το σωμα.)

A υποπιαζω más helyen nem fordul elő Pálnál s így nehezebb is vele boldogulni. A 20 ik vers után azonban világos, hogy az ú. n. tréningre vonatkozik. Úgy kezeli a testét, hogy alkalmas legyen a futásra. Nem azt jelenti, hogy szeges deszkán alszik, azt sem, hogy véresre veri a hátát és azt sem, hogy nyomorékká bõj-

töli magát. Pál apostol tudott bőségben és jólétben is élni, de tudott nélkülözni is a szükségben. Az önsanyargatás azt jelenti, hogy nem engedi a testét úrrá lenni maga felett. Minden ellen küzd, ami a győzelmi korona útját elzárja, vagy megnehezíti. A testet eszköznek, szolgának tekinti, melynek engedelmességre kell gazdájának, Istennek. A sanyargatás a test gondolatai ellen irányul. (Mik ezek?) Tagadhatatlan, hogy lemondás is van ebben. De szükséges, „nehogy, amíg másoknak prédikálok“, amíg a fentiekről mások előtt beszélek, amíg keresztyén vagyok, nemcsak Pál, hanem én is, nemcsak én, hanem a gyülekezeti tagok is! — méltatlanná — *αδοκιμος* — ne legyek. Méltatlan az, aki a próbát nem állja ki, aki a nehézségek között — pl. a vadállatokkal való harcban, anyagi javak érdekében stb. — rabságába esik a testnek. Méltó, a próbát kiálló az, aki úgy küzd, amint az előbbi versek mondják. A méltatlanság kérdése természetesen akkor dől amikor Isten elé állítom magam, vagyis az elé, akitől a koronát várom. Nem annyira az eschatologikus jelleg irányadó itt, hanem önmagunknak a mindennapi „mában“ való Isten elé állítása. Egyedül Ő mondhatja meg nekem, hogy méltó, vagy méltatlan vagyok-e?

A következőkben olyan összefüggésbe hozzuk az előbbi nyersanyagot, hogy onnan már csak egy lépés legyen a prédikáció, amelyet esetek és helyek szerint szükséges elkészíteni. Itt kell eldölnie annak, hogy mit tudok és mit nem tudok, mit lehet és mit nem lehet adott helyzetben felhasználni, melyik rész szorult részletesebb, melyik kevésbé részletes megvilágításra, hol van szükség valami magyarázó példára stb.

A versenypályáról mondtak ma sem kevésbé időszerűek. A ma gyülekezetének talán így mondhatnánk: Nem tudjátok, hogy sokféle stádion van ma is és a versenyeknek számtalan formáját tárja fel a mindennapi élet? Nem tudjátok, hogy vannak labdamérkőzések, futóversenyek, vívó-, szaladó-, szépségversenyek, tanulmányi versenyek stb., stb.? Megannyi verseny, de mindentűtt csak egy veszi el a győzőnek kijáró koszorút. Ma ezt nyilván nem palmaágból készítik, hanem pénzzel, érmeikkel és másfajta kitüntetésekkel jutalmazták. Nem tudjátok, hogy egy nagy verseny az egész élet, ahol emberek küzdenek a világstádionban, hogy célt, eredményt érjenek el? (Ez a kibővített értelmezés nem mond ellene a textus gondolatvilágának!)

És ennek a küzdelemnek megvannak a maga módszerei. A sportembereknél használatos kifejezés az edzés. Bizonyos italoktól, bizonyos munkáktól, szórakozásoktól tartózkodnak, hogy annál biztosabban indulhassanak a küzdelembe. Esztendőkön keresztül készülnek egy-egy győzelmi játékra. (Esetleg példát lehet felhozni.) Készülnek a sport-emberek, de készülünk mi is, ki-ki a maga versenyében! (Mi lehet ez?)

Ezt a hasonlatot veszi Pál apostol, hogy annál félreérthetlenebbül magyarázhassa meg, amiről szó van. (A falusi, városi,

tanult, tanulatlan, földműves, iparos stb. embernek egyformán megvan a maga stádionja. Nem lehet attól tartani, hogy valamilyen körben nem érhető a hasonlat.)

A keresztyén hívő ember olyan, mint a versenyzők. Ő is stádionban, sportpályán fut. Ez a stádion nyilván az egyház, a lélek tornájának helye. (Indirekt úton lehet erre következtetni és így nincs erőszakítétel a textuson.) A keresztyén ember is a cél felé halad. De az egyházban nemcsak egyesek, az ú. n. arravalók, az éptestűek, a diszpozícióval felruházottak, hanem mindenki (πας) fut. Itt mindenki versenyképes, mert Krisztus mindenkiért meghalt. Mindenkinek részt kell venni a küzdelemben. Nem mondhatja senki, hogy ő sánta, vak, nem elég erős, nincs előgyakorlata. Pál szintén nem volt versenyképes kívülről, hiszen betegségét adott neki Isten. De az arravalóság, a versenyképesség itt nem a mi képességeinken dől el. Itt Isten tesz képessé. Egyszóval: a futás lehetőségéből senki sincs kizárva!

Még csak most táruul fel az igazi nagy különbség a két verseny között. Ott folyik a küzdelem az elmúló győzelmi koszorúért, itt pedig az elmulthatatlanságért. Ott megkaphatja az ember a kitüntetést, elnyerheti az érmeket, megnyerheti az emberek tetszését, dicsőséget szerezhet magának, előnyökhöz juthat, de mindezt azt mondja az írás: mulandóság bélyegét hordozzák magukon. Lassan eltűnik a győzelmi fény; vannak, akik frigykednek a győzelemre, vagy nem tartanak érdemesnek arra s ha ezek a mellézközrejek el is maradnak, koszorúkat nem vihetjük magunkkal a siron túlra. Minden koszorú térhez és időhöz van kötve s ahogy egy virágkoszorú elhervad, éppúgy értéktelenné váhat az aranyérem is... Mi pedig romolhatatlan, elveszthetetlen győzelmi ajándékért küzdünk. Erre még csak frigykedni sem szoktak s a rozsdás és halál sem árthat neki...

A másik nagy különbség ott van, hogy amíg a földi versenyekben csak egy ember győzhet, csak egy veheti el a babért, addig itt minden versenyző. Emberileg ez lehetetlen, hogy minden versenyző első legyen. Pedig — és itt töri át Isten fénye a mi sötétségünket — ezen a pályán mindenki első, mindenki győztes lehet. A „csak egy“ nincs feloldva, hiszen Krisztusban mindnyájan egyek vagyunk. Egy=mindenki. Nem kell attól tartani, hogy kihagy az erőnk, hogy nem bírjuk az iramot és nem is erősen szükséges, hogy pl. a kisebbségi élet gyötrelmeiből merítsünk biztatást, hiszen ez esetben a képességet mindig Isten adja meg. (De nem frázis ez, hanem tényleges adás!) Ezért mondhatja az apostol, hogy mi nem bizonytalanra futunk, hanem egészen biztos győzelem felé megyünk. (Az itt működő erőket nem kell félteni sem a boldvizustól, sem semmi más hatalmasságtól. A garancia máshol van.)

A mi koronánk pedig nem pálmából van fonva, hanem az élet koronája ez. A földön lehet töviskoszorúban is részünk — gondoljunk Jézusra —, de ott van a másik: az életé... A mi fegyvereink jól kipróbált fegyverek — t. i. a hitéi —, amelyekkel

biztos csapásokat lehet mérni az ellenségre: a bűnre. Ennek a fegyvernemnek nincsen ellenfegyvere, amit egy újabb találmány vehetne a küzdelembel. Nyilván, a biztos fegyver nem erre az életre hozza a győzelmet, hanem a vég felé néz s itt a győzelem sokszor éppen a leverelésben mutatkozik. Furcsa, de így van. A sporttéren a régi világban nemcsak tornajátékok voltak, hanem ide vitték a keresztényeket is a vadállatokkal való küzdelemre. Igen, sohasem tudjuk, hogy milyen versenyben kell megállanunk helyünket, de állja a harcot az, aki tudja, hogy merrefelé fut!

Mind ennek pedig ellent mond egész emberi mivoltom: testem és szellemi életem egyaránt. Ezért magamat megfékezem, gátat vetek tiltakozásomnak, szolgálává teszem testemet. Mint Isten szolgálója úgy futok, amint Ő parancsolja nekem. Lehet, hogy múltó koszorút nem szerzek, de bizonyosan elnyerem a mulhatatlant. Nincs itt semmi tiltakozás a földi versenyek ellen s textusszerűtlen lenne bármely érdekből is azok ellen beszélni, de vigyázz, nehogy a múltó koszorúk elnyerése miatt kizárd magad az egyetlen ajándékból: az élet koronáját valamiképpen el ne veszítsd.

Még egy utolsót: Itt nincsenek olyanok, akik már mint győztesek kívül állanak minden versenyen. Itt nincsenek befejezett, szent, kegyes emberek, még ha Pál apostol is a nevük. Ő is a futók közé számítja magát. Itt nem egyszeri versenyről van szó, mely után elpihenhet az ember, hanem egy egész életről. Azért futok, hogy amit hitben elnyertem, azt újra meg újra elnyerjem, amíg az örökkévalóságban a hit valósága in concreto valósággá lesz... És vigyáznom kell, hogy amíg ezt hirdetem, méltatlanná ne legyek. Vigyáznom kell, hogy szabályosan fussak és az akadályversenyekben is megálljam helyemet. A bűn, mint akadály mindig előttem lesz, de a parancs világos: fussak úgy, mint nem bizonytalanra, viaskodjam úgy, mint aki nem a levegőben csapkod és vigyázzak, hogy amíg másnak prédikálok, magamat méltatlanná ne tegyem.

Körülbelül ez lenne egy prédikáció anyaga. Eddig tart az előmunka. Az első részből még sok mindent fel lehetne használni s a másodikból esetleg kihagyni. Annyira gazdag az írás mondani-valója, hogy nem kell félni a beszéd ürességétől. Ha pedig mégis arról beszélne valaki, akkor bizonyára összetévesztette a templomot a mozival vagy valamilyen más gyülekező hellyel.

TÖKÉS ISTVÁN.

Az egyházi tanítás.

— Vázlatok. —

Bevezetésül.

Évek óta foglalkoztat az *egyházi tanítás és tanítói munka* kérdése. Foglalkoztat elsősorban azért, mert magam is egyházi tanítói munkát végzek. Saját munkám minden egyes részletkérdése az egyház tanítói munkájának sokágú kérdéscsoportjába torkollik bele. A legkisebb kérdés is felbolygatja bennem az egyházi tanítás alapvető kérdését. Minthogy pedig ezeket a kérdéseket egyől-egyig theologailag vizsgálom, amint azt az egyház minden munkájának minden kérdésével tennem kell, hogy megfelelő megoldáshoz juthassak, az egyház magasabbrendű tanítói munkájával, a theologiai tanítás munkájával, a theologiai tudomány kérdéstömegével is szoros kapcsolatba kerülök. Ebben a síkban még sürgetőbbé válik az egyházi tanítás kérdéseivel való leszámolás.

Minden kérdés csak addig nyugtalanító, míg feleletet nem találunk rá. A kérdésekre nyert feleletek azonban nem mindig egyformák. Némelyik felelet határozott és kielégítő megoldást ad a felvetett kérdésre, míg a másik csak ideiglenesen, további megoldásig szerepel. Az ideiglenes felelet nem zárja le a kérdést, mert az ember nem tud belenyugodni. A kérdés újból felelevenedik s mi, mint visszaeső beteg, ismét meg kell vívjuk vele küzdelmünket a megnyugtatóbb feleletért. Így vívtam én eddig az egyházi tanítás kérdésével és elégedtem meg ideiglenes feleletekkel, várva a végleges leszámolás kedvező alkalmára. Közben meg kellett látnom, hogy ez a leszámolás legfeljebb viszonylagosan lesz megnyugtatóbb és szélesebbkörű, mint eddigi tusáim, de véglegesnek semmiképpen sem lesz mondható. Emberi sorsunkhoz tartozik, hogy kérdéseink újra felelevenednek és újra szembe kell néznünk velük.

Hadd említsek meg néhány mozzanatot, amelyek közelebbről hozzájárultak ahhoz, hogy az egyházi tanítás kérdését közelebbi vizsgálat alá vegyem.

Az a theologiai munka, amely az utóbbi évtizedek alatt a legnagyobb hatású volt (értem a Barth Károly és munkatársai munkásságát), kielégően ráirányította a figyelmet az *igehirdetés* jelentőségére és az egyház munkájában való központi helyére. Ennek a kikerülhetetlenül szükséges hangsúlyozásnak, amely soha jobbkor nem jöhetett volna, meg lett az a következménye, hogy az *egyházi tanítást* is igehirdetésnek kezdik ma már tekinteni. Ez szerintem nem kielégítő megoldás. Sem az igehirdetés, sem az egyházi tanítás érdekét nem szolgáljuk vele, ha ezzel a megoldással

megelégszünk. Ez a felelet figyelmen kívül hagy finom, de rendkívül fontos különbségeket, megszűntnek tekint olyan határokat, amelyeknek fenntartása elengedhetetlenül szükséges és egyeslt lényegesen elléró külön érdekeket. *Az igehirdetés lényegében nem tanítás és a tanítás lényegében nem igehirdetés*, köztük tehát nem csupán alaki vagy árnyalati különbségek vannak. Meg kell tehát vizsgálnunk, hogy mi az egyházi tanítás lényege és lényegéhez szabottan kell feleletet keresni minden vele összefüggő kérdésre.

Megerősített meggyöződésemben az a tény is, hogy az Újszövetségben az ige hirdetése mellett a tanítás is szerepel s különösen Jézus munkájában éppen úgy megtaláljuk a prédikálást, mint a tanítást. Az a kifejezés, amit az evangéliumok Jézussal kapcsolatban használnak, mint megszólítást: Mester, a görög eredetiben így hangzik: Didaszkalosz = tanító. A tanító munkája elsősorban a tanítványaira terjedt ki, akiknek a neve is kifejezi e munka lényegét. A Szentírás iránymutatása mellett könnyű megtalálni a hitvallási iratainkban és az egyháztörténeti feljegyzésekben is azt, hogy az egyházban mindig szerepelt az igehirdetés mellett a tanítás és a tanítói munka. Ma is szerepel az egyházi élet különböző fokain. De ugyanakkor kénytelen voltam megállapítani, hogy maga a név, a tanítás, tanító kifejezés jelentésmódosuláson ment át. Egyfelől elvesztette átfogó jelentését, amely az egyház egyik olyan munkáját jelezték, amely az egész egyházon átvonul. Csak az egyházi munka részleteinél használjuk ma, pl. vallástanításnál, konfirmációi tanításnál, theologiai tanításnál, az egyházi munka más részletei, amelyek valójában a tanítási munkához tartoznak, külön neveket kaptak. Ez szerintem azt jelenti, hogy egyház nincs tudatában az egyházi tanítói munka lényegének, helyének az egyház életében és különösen az egyház egységének megfelelő egységes tanítói munkának. Természetes, hogy ez a felfogás nagyon zavaró és a tanítói munka menetét, tervszerúségét és öntudatosságát is nagyon befolyásolja. Másfelől az egyházi tanítás nincs eléggé élesen elkülönítve a maga egyházi jellegében a nem egyházi tanítói munkától. A tanítás kifejezés az emberi életből van véve, minthogy folyik az egyház nélkül is általános emberi tanítói munka. A kifejezést azonban az egyház sajátos értelemben használja. Éppen így másképpen is végzi a tanítói munkát, mint az általános műveltséget szolgáló tanítói munkát szokás végezni. Más a tartalma és más a végzési módja. Ha ez nem világos, az általános tanítást érő kísértések az egyházi tanításnál is jelentkeztek. Jelenleg a tanítás kifejezést általános gyanakvás veszi körül s ez kihat az egyházi tanításra is. A bizalmatlanság következménye az, hogy ma szivesebben beszélnek nevelés-ról, mint tanítás-ról s a tanítást a nevelés egyik részének tekintik és nem veszik figyelembe jelentőségét és a neveléshez való sajátos viszonyát. Meg kell tehát találni a tanítás helyes értelmét és pedig a tanítói munkának megfelelőleg. Az egyház munkájában sajátos érdeket képvisel az egyházi tanítás és ezt az

érdeket kell tovább is szolgálnia, eltekintve a nem egyházi tanítás helyzetétől s a névvel szemben való idegenkedéstől és bizalmatlanságtól. E célból alaposan meg kell vizsgálnunk a Szentírást és hitvallási iratainkban, vagy az egyház tanítóinak munkáiban található utalásokat. Csak ezután lehet megállapítani, hogy az egyház mai életében milyen lehetőségei vannak az egyházi tanító-munkának.

Biztató kilátásokkal kecsegtet e kérdés minden oldalú megvizsgálása. Egységes szempontot adhat sok holtpontra jutott, vagy összekuszálódott kérdésben és új lendületre indíthat olyan területeken az egyházi életben, ahol megállított a tájékozatlanság, vagy az idegenkedés. Emberileg nézve az egyház minden munkájának célhozszabott és minden vonalon való végzése jelenti az egyház élő voltát és jövődjét. A legkisebb hézag is gyengíti, sőt megsemmisítheti az egyházat, mert kiszolgáltatja az életét romboló támadásoknak.

Az egyház tanítói munkája.

1. *Az egyház tanít is.* Az egyház munkájának egyik ága vagy része a tanítás. Ez a ténymegállapítás vonatkozik az egyház multjára is és jelenére is. Az egyház multjában mindig megtaláljuk, ha néha szörványosan is, a tanítást. A jelenlegi egyházban, minden tagoltsága és nehézsége ellenére is, megtalálható a tanítás valamilyen formája.

Az egyház *nem általános emberi munkát végez*, mikor tanított és tanít. Nem azért tanít, mert az emberiség egyik munkája a tanítás s minthogy az egyház tagjai is az emberiséghez tartoznak, tehát résztvesznek az emberek általánosan gyakorolt tanítói munkájában. Az egyház tanítói munkája *eredetében és milyenségében* más, mint az általánosan ismert és gyakorolt tanítói munka.

Az egyház az ő urdnak, a Jézus Krisztusnak parancsra tanít. Tanítói munkája Krisztus parancsából ered és ez a parancs határozza meg munkája milyenségét is. Azért volt és van mindig valamilyen formában tanítói munkája.

Éppen azért nem mondhatjuk akármire, hogy az egyház tanítói munkájához tartozik. Különbség van aközött, ami az egyház tanítói munkájának *látszik* vagy nevezetlik és aközött, ami *valóban az is*. Például az egyház tanítói munkájához tartozónak szokás tekinteni azt a munkát, amelyik az egyház által fenntartott iskolákban folyik. A valóságban csak akkor és csakis akkor egyházi tanítói munka, ha *Krisztus parancsára* és *Krisztus parancsa értelmében* folyik, tehát nem egyéb indítékokra és nem másképpen végzik. Az egyház tanít: ez soha semmi körülmények között nem jelenthet mást, minthogy Krisztus parancsára az ő elhívott gyülekezete végzi azt a munkát, amit ura parancsolt neki és úgy végzi, ahogy ura parancsolta, amikor ezt mondta: „Nékem adatott minden hatalom mennyen és földön. Elmenvén azért, tegyetek

tanítványokká minden népeket, megkeresztelve őket az Atyának, a Fiúnak és a Szent Léleknek nevében, tanítván őket, hogy megtartsák mindazt, amit én parancsoltam néktek: és imé én tivatelek vagyok minden napon a világ végezetéig." Az egyház tanítói munkájának *szükségessége* Krisztus, *lehetősége* Krisztus és *valósága* Krisztus. Kell végeznie, mert Krisztus, akié minden hatalom, parancsolja. Nem teheti az egyház, hogy ezzel a hatalommal és paranccsal, amelynek létét köszönheti, szembeszálljon. Lehet végeznie, mert Krisztus hatalma valóságos, tevékeny, velünk levő hatalom, mindig megadja a módot és erőt, az eszközöket és lehetőségeket a munka végzésére. Végül, ha emberileg lehetetlennek látszik is, Krisztus az, aki valóra váltja és céljához juttatja az egyház eme munkáját. *Az egyház tanít: Krisztus tanít.*

2. *Az egyház nemcsak tanít.* Az egyháznak egész munkája nem merül ki a tanításban. Más munkája is van a tanításon kívül. Krisztus is végzett más munkát is a tanításon kívül. Betegeket gyógyított, megszállottakat tisztított meg. Tanítványainak is adott más parancsot is a fentebb idézetten kívül. (Máté 10: 7—8.) Az egyház munkái is Krisztus parancsa szerint több ágúak. Az örömmüzenet hirdetését, a prédikálást, mely a középpontban marad a szakramentumok kiszolgáltatásával együtt, kiegészíti és támogatja a tanítói munkán kívül a szeretetmunka, a lélegzondozás, az Isten iránti hódolat kifejezése és az egyházigazgatás munkája is.

Az egyház tehát a Krisztus parancsa szerinti munkáját több ágban és irányban végzi. Amennyire igaz az, hogy az egyház tulajdonképpen csak egyetlen munkát végez, egyetlen feladatot teljesít, Krisztus parancsának szolgálatát az ige hirdetése által, éppannyira igaz az is, hogy ezt az egy feladatot világosan elkülöníthető irányokban végzi és ezeket az ágakat nem szabad és nem is lehet egynek venni. Krisztus egy és ugyanaz, bármit tesz is, akár Isten országa elközelgését hirdeti, akár betegeket gyógyít, akár éhezőket elégt meg, akár háborgó tengert csendesít, de nem ugyanaz a munka, amit végez. Az egyház is mindig ugyanaz, ugyanazon Krisztus parancsának engedelmeskedik, de nem ugyanaz a *terület*, amelyen teszi és nem ugyanaz a *munka*, amellyel teszi. Másféle munka az *igehirdetés*, amikor tolmácsolja Isten üzenetét a reabizítottaknak, más a *szeretet és testvéri szolgálat* munkája az arra reászorultak között, más az Istenhez való imádkozás és éneklés alkalma, vagy mások azok a feladatok, amelyeket a rendtartás és fegyelmezés területén kell végeznie. Általában szokás csoportosítani az egyház munkáit, de az ilyen csoportosításnak sohasem szabad eltüntetni a munkaágak közötti különbségeket. Nagy általánosítás volna, ha például az egyház minden munkáját *tanításnak* fognák fel, mint az néha az egyház valamelyik területén szokásos volt. Az egyház nem mindig és nem minden munkájával tanít. Erőszakos általánosítás mondhatja ezt csak. Az egyház munkái között nemcsak lényegtelen formai különbségek vannak, hanem

lényeges különbségek, amelyek nem engedik, hogy a gyökerekben különböző munkákat egy névvel illethessek.

3. *De tanít is* Még azt sem lehet elfogadni, hogy az egyház minden munkája igehirdetés. Egy idő óta, mióta végzi felrázó munkáját az a teológiai felfogás, amelyik az ige jelentőségét nem engedi elhomályosulni, ebbe a másik szélsőségbe könnyen lendülnek át az egyház életével foglalkozók. Nem tudják valahogy elképzelni, hogy ha az egyház semmi mást nem szolgálhat, mint Isten kijelentett igéjét, végezhet-e mást egyáltalán, mint igehirdetést? Úgy vélik, hogy ha az egyház egyedüli alapja Isten Jézus Krisztusban kijelentett igéje, akkor az egyház egyetlen munkája az ige hirdelése, prédikálása. Ez az egyoldalú felfogás eredményezte azt, hogy az egyház más nevek alatt számon tartott munkáit lassan igyekeztek átértelmezni és valamilyen formájú igehirdetésnek tekinteni. Így lett a vallástanítás is az igehirdetés egyik formája, így alakult át a lelkigondozás a személyről-személyig való igehirdetésé, az egyházfegyelem szintén igehirdetési móddá. Ma már éppen az igehirdetés és az ígét védő felfogás érdekében szükséges a figyelmeztető és javító közbelépés. Ha minden igehirdetés, akkor semmi sem igehirdetés. Az igehirdetés sajátos vonásai mosódnak el és az igehirdetés jelentősége homályosul el, ha mindent, az egyház minden munkáját (sőt már az egyház tagjainak egyházon kívüli munkáját is) igehirdetésnek tekintjük. Éppen az igehirdetés központi és páratlan jelentőségének megvédése érdekében szükséges hangsúlyozni, hogy az ígét, mint az egyház alapját és az egyház megbízatásának tárgyát más munkákkal is lehet szolgálni, nemcsak az üzenet tolmácsolásával. Nem kell lekicsinyelni ezeket az igehirdetés körül és az igehirdetésért végzett, azt megelőző vagy követő munkákat.

Igenis, az egyház semcsak ígét hirdet és szakramentumot szolgáltat ki, hanem *tanít is*. Tanít, hogy előkészítse az igehirdetést s kiegészítse és támogassa az ige megtartását, hogy az igéből élet legyen. Sajátságos, mással össze nem cserélhető és csakfény-szerből nélkülözhető és csak nehezen pótolható munkája az egyháznak az egyházi tanítás, amikor a tanító Krisztust helyettesíti, amennyiben az megadatik neki. Ebben a munkában az egyház két részre oszlik: *tanító-egyházra* és *tanuló* (vagy hallgató) *egyházra*. Az alábbiakban az egyház eme ígét szolgáló, de minden más munkától különböző munkáját vesszük vizsgálat alá, hogy *miért szükséges, hogyan lehetséges* és *miként válik valósággá*. Külön foglalkozunk az egyház tanítói munkájának szükségességével, lehetőségével és valóságával.

(Folytatjuk.)

M. NAGY OTTÓ.

Vallásos nevelésünk revlziójáról.

Hogy válságban van a vallásos nevelés, az kétségtelen. Hogy a válság oka régi keletű, az is köztudomású. A mult század álcázott hitetlensége, amely még lelkészi körökben is oly általános volt, hogy még a jobb papok is álpótlékkal éltek s ilyen lelki eledelt adtak, közismert. Az első világháború után következő bűnbánati korszak s egyben reformtörekvések, amelyek mindig a szentírásból táplálkoznak, hoztak bizonyos előnyösebb változást, de hogy ezeknek nem volt egyetemes hatásuk, azt világosan mutatja a második világháború, amelyben benne élünk.

Hogy a mai állapot jellegzetességét meglássuk, rá kell mutatnom arra a tényre, hogy minden élet lüktetészerű hullámvonalban haladó. Az emberi lélek, de az egyetemes emberiség élete nem bírja el, úgy látszik, az állandó legintenzivebb tevékenységet, feszültséget, legmagasabb fokra hangoló élmény-érzelmi állapotot. A nagy élmények intenzív átélése után kell jönnie egy reflexív nyugalmi állapotnak, a nagy, fárasztó aktivitás után egy elernyedő, kimerültségi vagy pihenő időszaknak. Ez kimutatható a keresztyénség életében is: a Krisztussal együttléti lakodalmi öröme után jön a tőle megfosztatás nagyszombati hangulata; a feltűzesedett pünkösdi korszak után az extátikus, látomásokkal teli élmény korszak után a presbiteri, episkopusi organizáló korszak csendessége, amikor legszebb termékként csupán visszaemlékező, megrögzítő, evangéliumokat író korszak jön. A mártíromságra kész, fanatikus hősi hitvalló korszak után a hivatalos államvallás nyugodt, méltóságteljes ideje. A nagy viták után a katechézis intézménye tanító tevékenysége. A szerzetesi misszió és a krisztusmisztika után a szőrszálhasogató skolasztika. A reformációkorabeli üdv meg tapasztalás-élmények után a sivár dogmatizmus és racionalista tan-kereszténység. Végül a misztikus élményeket kereső, üdvösségért tomboló, módszerességgel harcoló pietizmus után egy moralizálásba menekülő, liberálista álcázott hitetlenség.

Nos, ennek az utolsó mélységbe süllyedő hullámnak emelkedő szárán vagyunk ma is s még nem tudni, hogy ez a hullám ellaposodni, vagy mily magasra emelkedni fog? Egy bizonyos, hogy a keresztyénség a hullám magas görbületein akkor volt, ha az isteni elem az örök kijelentés és az emberi elem, a bűnös állapotát kínos gyötoremnek érző emberi szív az egyházi életben találkozott és minél több ember vágyakozott a Krisztussal együttléti üdvösséges gyönyörére. Mert a vallás mindig ilyen élmény, Isten és ember találkozása, kíséző jelensége a leglelkibb kín és

leglelkibb gyönyör, tehát érzelem és nem tan. Igaz, hogy az emberi lélek egysége nem tűri a lelkimegnyilvánulások értelmi, érzelmi, akarati mesterséges szétválasztását és skatulyázását, mégis igaz, hogy vannak olyan élet-lelkifunkciók, amelyeknél domináló a három közül valamelyik. A Kálvin intéstitúciójában egy egész világ csodálja a kristálytisza tanrendszert, vagy döbbenetes és következetes akarateréjét egykori osztálytársával (a Collège des lectures royaux-ban) Loyola Ignácéval vetik egybe, mégis mind logikus, értelmi, mind tántoríthatatlan akarati munkájának dinamizmusát és aranyfedezetét az az érzelmi telítettség adta, amely csodálatos hitében tökéletesült s volt legintenzivebb.

A fentiek világosan rámutatnak arra, hogy a mélypontról azért nem képes az erre elsősorban hivatott vallásos nevelésünk fellendíteni a mai keresztyénséget, mert végzőiből hiányzik az értelmi síkban az isteni kijelentés tiszta és alapos ismerete s ha itt-ott ez meg is van, nem elég intenzív és mindenkit magával ragadó az érzelmi élettevékenységük s így megbénultak az akarati-cselekvő funkciók is.

Csak figyeljük meg vallástanítóink, vallástanáraink tevékenységét s ehhez vegyük hozzá az egyháznak azokat az útasításait és keretadásait, amelyben a vallásos nevelést végeztetni akarja. Megdöbbenő az a tény, hogy a vallásos nevelésnek mennyire csak egy elemét, az értelmi elemét, a vallásoktatást fejtí, illetőleg fejteti ki. A mi református vallásos nevelésünk nem akarja megéíteni, tudomásul venni és alkalmazni, hogy a vallás emberi oldalról legelső sorban mindennek felett való élmény, tehát érzelmi funkció, amelyben az a csodálatos misztérium a mag, hogy az örökkévaló szentséges isteni, a véges-gyarló ember iránt kapcsolatba jutott. Pál apostol szinte süketté válik s hallani sem akar a Jézust személyesen ismerő tanítványok, Jakab és társai tanításáról (lásd Galata I—II. részt), mert egész vallásos élete alapja a Krisztussal való találkozás titokzatos élménye.

Mi következik ebből a gyakorlatban?

Először is tudomásul kell vennünk, hogy a vallásos nevelés nem oktatás. A vallásoktatás csupán egyik eszköz a sok közül, amely a vallásos élményétség kielégítéséhez előkészít. A vallásoktatásra feltétlenül szükség van a legfiatalabb gyermekkortól kezdve. A családban meg kell tanulni még az iskolás kor előtt imádkozni. Az iskolában meg kell tanulni az üdvörténet kiemelkedő tényeit, a szentírás erkölcsi, szociális írásait, meg kell tanulni, hogy sohse feledje el atyái hitvallását, vallásos énekeit, az egyház növekedését és sorvadását, emelkedését és hanyatlását, hitvalló ősei bátor kiállításának történetét stb. Erről mind tudni kell, de amikor ezt tanulja, amikor ezt az anyagot tudja, még nem élt vallásos életet s nem biztos, hogy keresztyén lett. Ha én megtanulom Buddha benáresi prédikációját, vagy erkölcsi tanításait, vagy a Koránt, e tudás még nem tesz buddhistává vagy mohamedánná! Hanem már e tanuláshoz, tehát ehhez az értelmi

művelethez társulni kell annak az érzelmi funkciónak, hogy én, a tanuló megérezem, hogy amit a kijelentés egykor mondott valamely bibliai személynek, nekem is szól, akár megítél, akár felelem, hogy az egyház sorsa, az egyház egykori hiveinek élete bennem oly érzelmeket keltsenek, mely szerint eltévelem magamban azt, ami egykor az egyház romlását idézte elő, lelkesedem s erőt merítetek azok életéből, akik boldogan megtalálták üdvösségüket s ennek birtokában hitvallókká, sőt mártirokká tudtak válni, hogy amikor a hitvallás tételeit tanulom, akkor átérezzem annak a lelki kapcsolatnak melegségét, hogy ezzel a hitvallással tett bizonyosságot apám, nagyapám, talán e hitvallásért szenvedett várfogságot, hivatalvesztést vagy gályarabságot valamelyik őszöm, de ugyanezt a hitvallást vallva volt boldog, békességes szívű és hatalmasan erős minden életkörülmények közepette minden hitvalló elődöm s ezzel felelek Istennek, ha megszólít, ha szóba áll velem, a méltatlan bűnössel s ezzel tehetek bizonyosságot a gyengébb hittű testvéreim előtt is. Vagyis már az oktatásnál személyes élmények, kísértő érzelmi motívumok és akarati elhatározások kell, hogy szülessenek.

De a vallásos nevelés csődje ott következik be, ha ezzel az oktatással megelégszik az egyház, illetőleg annak a vallásos nevelésre hivatott szerve. Közhely s így itt nem emlegetem részletesen, hogy ehhez társulni kell még a templomi és vasárnapi iskolai igehirdetésnek, hogy a vallásoktatónak hívő személyiségnek, példaadónak kell lenni, hogy bibliaórákra, imaórákra szükség van, hogy a vallást közösségben is gyakorolni kell s cselekvésben is meg kell nyilvánuljon, tehát a gyermek vallásos egyesületben benne legyen, apró egyházi szolgálatokkal megbízassék. Ezeket ugyan sok helyen nem teszik meg, de erről minden vallásos nevelő tudja, hogy csinálnia kellene. Éppen ezért én inkább arról beszélek, hogy mindezt a vallásos nevelő csak akkor végezheti el jól, ha semmi egyébbel nem foglalkozik, mint csak a reábizott gyermekek lelkigondozásával. Tehát az oktatás mellett a bibliaórákon, IKÉ-ben, imaórákon, de főleg és mindenekelőtt négy szemközti lelkipásztori beszélgetéseken gondozza a gyermek lelkét, istápolja vallásos életét, mindenekfelett érzelmére hatva és a „Szentséges”-hez kapcsolódó élményeit gyarapítva.

Semmi sincs jobban elhanyagolva, — sőt inkább így fejezzük ki: egyetlen vallásos nevelési funkció sincs annyira kevésbé kifejlesztve és gyakorolva, mint a gyermekek cura pastoralisa. Megdöbbentően kevés általában a lelkipásztorok, vallásoktatók gyermekelektani ismerete s még kevesebb a vallásos lelkiélet ismerete és a különböző életkorokban s lelkiállapotokban alkalmazandó módszerismerete. Nem vád ez az idősebb papigenerációval szemben, mert theologus korukban még gyermekcipőben totyogott e tudomány s még ők saját gyermekeik és sok egyéb tapasztalatuk révén tudtak autodidakta módon ismereteket szerezni s egyéni módszert

kialakítani; de mi menti az újabb lelkészi nemzedék tájékozatlanságát és tétlenségét?

A gyermek örökölt hajlama, életkoronkint jelentkező lelki sajátosságai, a környezet, a korszellem ismerete és ezekkel a tényezőkkel való számolás nem azért fontos, mert azután meg tudom megfelelően magyarázni az igét s kellőképpen tudom alkalmazni érthetővé tenni a tananyagot, hanem mert hiábavaló munkát végzek azért, mert nem tudom, hogy hol vetek. Lélektani tudás nélküli lelkipásztor olyan, mint az a megvető, aki előzetes szántás nélkül kimegy sötét éjszakán a mezőre s tele kézzel szórja, csak szórja napról napra a gabonát. Még azzal sem törődve, hogy mely időszakban vet, tavasszal, nyáron, vagy ősszel.

Nyilvánvaló, hogy a legmodernebb tudással sem fog a gyakorlatban semmit építeni Isten országában az, aki a vallását intenzív érzelmi funkciók nélkül, a Szent Lélek vezérlését nem érezve, az Istennel való együttélés misztériumába be nem avatottan él, de az emberi lélek sajátosságával mit sem törődő, vagy kizárólagosan a kijelentést tekintő s a kijelentés befogadására váró, emberi oldalra nem néző vallásoktató a fenti kegyelmi ajándékok ellenére is csak tragikus erőlködésben fog kimerülni.

Vallásos nevelésünk revízióra szorul s ezt nem lelkes egyesek, hanem csak az egyház egyetemes közossége hívő, hitben felnőtt tagjai végezhetik el eredményesen. Arral szemben hiábavaló egyesek gátéplítése, ha mindenütt és mindenki nem áll a gáton.

A revízió sikeres végrehajtása, a hibák orvoslása érdekében többek között el kell végezni a magyar református gyermek és ifjú lelkivilága feltárását, megfelelő módszerek kidolgozását, a gyermekmisszió és cura pastoralis elmélyítését, általánosság és intenzív tételét, a református családi élet vallásos szellemmel elárasztását, a vallásos élet és világnézet szolgálatába hatékonyabb beállítást. A cél érdekében kívánatos lenne egyházkerületi vallásoktató tanfolyamok, konferenciák évenkénti rendezése és a vallásoktatók kötelezése, hogy minden évben legalább két-három napig hospitáljanak egy-egy másik még nem ismert kartársuknál, akivel szeretettel megbeszélnék közös problémáikat.

S addig is, míg egy tervszerű és mindenekre kiható lelki-hadjárat megindul ifjúságunk, a jövőndő egyház Krisztus állandó közösségbe vonásának, minden erőnkel igyekezzünk mi, vallásoktatók, de az egyetemes papság elve alapján minden hívő egyháztag, gyermekeinket nemcsak oktatni, de a vallásos élet alapérzelmeit: a tiszteletet, a szeretetet, a biznitudást, a hűséges ragaszkodást, továbbá az engedelmes alázatosságot, az isteni titok utáni sóvárgást, a rendkívüli hatalmas nagy Istennel való találkozás örömét, a bűntől szabadulni vágyást, a Krisztusban lehetséges szabadulás bizonyosságát, a szolgálat örömét tanítványaink lelkében fokozni, táplálni, erősíteni. S lehetőleg adjunk alkalmat minden tanítványunknak négyesemközti beszélgetésre, ahol mó-

dunk lesz a gyermeknek akár mágikus hitét, akár a csodák világának megérteni akarását, akár az ifjaknak „az egészen más” hatalmassággal való tusakodását, a bűnben győződését, a megszabadulás örömét megismernünk tanítványainkban, akik boldogok, ha valaki előtt bizalommal megnyilhatnak s valami olyan élményben részesülhetnek, amelyben csoportos tanítás közben soha. ekkor alkalmunk lesz a jól elkészített barázdákba olyan magot szórni, ami megfelelő időben vetve, gyorsan meggyökeredzik, szárba szökkel s megtermi gyümölcsét.

Ha valamikor, úgy a mi világunkban feltétlenül szükséges a nagy megpróbáltatásokra felkészíteni és megerősíteni a lelkeket. A vallásos élet új reneszánszának kell a véres háború borzalmából kibontakozni. Erre az új életre csak vallásos nevelésünk revíziójával juthatunk el.

D. Dr. KISS TIHAMÉR LÁSZLÓ.

BCU Cluj / Central University Library Cluj

LELKÉSZNÉK SZÁMÁRA

IRJA: VÁSÁRHELYI JÁNOS PÜSPÖK.

A papné útja.

Hol kezdődik ez az út? Joggal mondhatom, hogy már a gyermekszobában. Egészen szórványos kivételektől eltekintve megállapíthatjuk, hogy csak azokból lehetnek igazi papnék, akik evangéliumi szellemű családi hajlékokból, mondjam csak úgy: megfelelő gyermekszobából indulnak el az élet útjára. Ha egy leányt nem olyan édesanya nevelt, aki már kicsi gyermekkorában imádkozó, Isten igéjét szerető, az Anyaszentegyházhoz ragaszkodó életre nevelte gyermekét, akkor a világias szellemű családi hajlékokból kikerülő leányból rendszerint nem is lesz jó papné. Az ilyen leányok csak társadalmi elhelyezkedést keresnek a papnásághoz és lelkületüknél fogva lesznek alkalmatlanok hivatásuk betöltésére. Itt kell reámutatnom arra a nagy veszedelemre, amelyet az jelent, hogy — fájdalom — az utóbbi évtizedekben fiatal lelkipásztoraink nem vigyáztak eléggé és nem vigyáznak eléggé ma sem arra, hogy házasságkötésüknél komolyan számoljanak ezzel a döntő jelentőségű feltétellel. Maguk a papnék sokat tehetnek avégből, hogy egyházi életünkben egy olyan közszellemet igyekezzenek teremteni, amely e tekintetben egy egészségesebb felfogásnak és felelősségérzésnek adjon lehetőséget.

Ha egy leányt az élet az elé a döntés elé állít, hogy állást kell foglalnia abban a tekintetben, hogy papné legyen-e vagy ne, akkor a legelső dolog az, hogy nagyon komolyan vessen számot azzal, hogy a papnáság lényegében nem társadalmi elhelyezkedést jelent számára, hanem hivatást, és pedig komoly, nagyon felelőségteljes hivatást. A lelkipásztor feleségének ugyanis osztoznia kell férje élethivatásának gondjaiban és küzdelmeiben, valóban segítő társa kell, hogy legyen az ő férjének az evangéliumi szolgálat betöltésében és ezt a nehéz feladatot csak akkor lesz képes betölteni, ha ténylegesen hivatást érez magában a szent küldetés vállalásához. Aki nem szereti a templomot, az Isten igéjét, a népet, akiben nincs hajlandóság áldozó szolgálatra, az ne menjen férjhez semmiképpen lekipásztorhoz, mert kettős véték terhét vállalja magára: vétkezik saját maga ellen, mert egy hazug és képmutató életre kötelezi el magát, de nemcsak, hanem megrontja és női befolyásával szolgálatára alkalmatlanná teszi, megfertőzi élettársának gondolkozási módját is.

Ha egy világias gondolkodású leány azt látja, hogy őt egy pap világias gondolkodása ellenére szereti és feleségül akarja venni, még kevésbé menjen hozzá a paphoz feleségül, mert maga ez a tény nyilvánvalólag megmutatja neki, hogy az a pap egy megbízhatatlan ember, aki lelkileg elárulja azt az Anyaszentegyházat és annak Urát, a Krisztust, akinek szolgálatára pedig elkötelezte magát. Egy ilyen kettősen hazug élet felett pedig elkerülhetetlen a büntetés. Nem mondom, Isten Szentlelke sokszor megváltoztathatja évek rendjén az így megkötött házasságokban is a szíveket, de azért az ilyen házasság megkötése mindig istenkísértés és ettől őrizkedni kell. Ha nincs lelki, eszménybeli közösség a papi házastársak között, akkor legtöbbször menthetetlen az ilyen házasság és az ilyen házasságokból mérhetetlen sok kár származik nemcsak a házastársak életére, hanem a gyülekezet és az Anyaszentegyház életére nézve is.

Ha a lelkipásztor házassága nemcsak az ő magánélete, hanem az Anyaszentegyház szempontja alatt is ennyire fontos döntő jelentőségű kérdés, akkor joggal tehetjük fel a kérdést, hogy vajon megnyugtató e egyházunknak eddig folytatott eljárása a lelkipásztorok házasságkötésével szemben? Tudjuk, hogy vannak olyan testületek, amelyek a maguk szempontjából nem bízták csak az egyéni tetszés döntésére azt a kérdést, hogy testületük tagjai közül ki kit vesz feleségül, hanem ellenkezőleg: előírták azon erkölcsi és anyagi feltételeket, amelyekkel bírnia kell a megkötendő házasságnak. Tudjuk, hogy ez így van a katonatiszteknel. Vajon lehet-e a lelkipásztor házasságának kérdése kizárólag csak az egyéni tetszésnek és elhatározásnak kérdése?

A lelkipásztor házasságának kérdését talán nyugodtan bízhatnók a lelkipásztorokra, hogyha minden tekintetben biztosak lehetnénk abban, hogy a házasságra lépő lelkipásztorok mélységes komolysággal és lelkiismeretesen számolnak helyzetük és hivatásuk nagy követelményeivel. Sajnos, e tekintetben nem lehetünk egészen biztosak. A lelkipásztorok is emberek, őket is ostromolja a korszellem egész beállítottságának sok kísértése. Egyébként is a legtöbbször fiatal és élettapasztalatokkal kevésbé rendelkező emberek. Pedig úgy van, hogy egy fiatal lelkipásztornak meggondolatlan házasságkötése nemcsak az ő egyéni életalakulására jelent végzetes veszedelmet, hanem károsan hat vissza lelkipásztori tevékenységére is. E megfontolások komolyan figyelmeztetnek arra, hogy a lelkészek házasságának kérdésével az Anyaszentegyház egyetemének is komolyan foglalkoznia kell és keresnie kell az e tekintetben jelentkező végzetes bajok orvoslásának módját.

A papnék előtt sem lehet közönyös ez a kérdés. Gondolkodás módunk elvilágiasodásának következménye az, hogy a papnék sorába sok olyan került be, akinek gondolkodás módja, viselkedése megcsúfoláza mindannak, amit az Anyaszentegyházunkban kialakult felfogás szerint ez a szó jelent: Papné. A lelkipásztor feleségének Anyaszentegyházunk életében különös tisztesség járt

ki mindig. Külön volt széke a papnénak, igen sok helyen először járult az Urasztalához, és minden tekintetben a gyülekezet példátadó magatartást várt tőle. Azonban végzetesen sokat árt a papnéknak, hogyha soraikba frivol gondolkozású, egyháziatlan, vagy éppen megbotránkoztató életű papné kerül be.

Mindezek alapján úgy gondolom, hogy idővel mégis csak kell gondoskodnunk egy olyan fórumról, amelyben elgondolásom szerint benne lehetnének a papnék szövetségének képviselői is és amely illetékes véleményt adhat majd a házasságra lépő lelkipásztorok családalapítása tekintetében.

Most még csak felvetem a kérdést, hogy nem kellene-e ezzel a problémával komolyan foglalkoznunk és keresnünk a leghelyesebb megoldásnak útjait és feltételeit?

H I R E K

Az özvegy papnék és papi árvák érdekében. A Sepsiszentgyörgyön megtartott papné-konferencia elhatározta a papnék szövetsége megalakítását, valamint azt is, hogy mozgalmat indít a sok nehézséggel küzdő özvegy papnék és papi árvák támogatása érdekében. A papnék szövetségének megalakítására vonatkozólag felhívást közzöltünk e lap februári számában és a közzölt felhívásra *április 15-ére* kértük a választ. Az özvegy papnék és árvák segélyezése érdekében megindítandó mozgalomról már egy pár örvendetes jelenség tanuskodik. Az egyházkerületi nőszövetség Kolozsváron négy irodalmi estélyt rendezett, melyeknek tiszta jövedelme e segélyezést szolgálja. Április 9-én Székelyudvarhelyen rendez a tanítónőképző és kollégium hangversenyt, amelyen Vásárhelyi János püspök tart előadást ugyancsak erre a segélyezési célra. Értesülést nyertünk arról is, hogy a szilágyszolnoki egyházmegye is készül egy ilyen hangverseny megrendezésére. A fokozódó drágaság komolyan int arra, hogy mégis csak fel kell készülnünk egy érdemlegesebb segélyezési akcióra, hogy özvegyeinket és árváinkat eredményesebben tudjuk támogatni a megélhetésért vívott súlyos küzdelmeikben. Kilátásunk van arra is, hogy a közeljövőben e célra *Kézdivásárhelyen* is rendeznek összejövetelt. Reméljük, hogy egész egyházkerületünkben egyre nagyobb megértésre fog találni ez az akció és meg is lesz a kellő eredménye.

Papné-konferencia az udvarhelyi egyházmegyében. Április 3—11. napjai között Vásárhelyi János püspök meglátogatja az udvarhelyi tanítónőképzőt és kollégiumot és ez alkalommal lelkész- és papné-konferencia is lesz Székelyudvarhelyen. Április 9-én lesz a lelkészek és lelkésznék konferenciája. A lelkészek konferenciáján a püspök tart előadást „Igehirdetés a háborúban” címmel és Szabó Gyula nagygalambfalvi lelkész tart értekezést a lelkigondozás kérdéséről. A lelkésznék konferenciáján a lelkésznék szövetségének megalakulása, a lelkésznék gyülekezeti munkája és más aktuális kérdések kerülnek tárgyalás alá. A konferenciákat közös áhitat vezeti be... A püspök 10-én délután az óczfalvi gyülekezetet keresi fel és ott tart istentiszteletet. Április 11-én a székelykereszturi gyülekezetet látogatja meg, ahol istentiszteletet tart és résztvesz az ifjúsági egyesületek és a nőszövetség gyűlésein.

Április 9-én tanítói konferencia is lesz, melynek keretében Dóczy Ferenc tanügyi tanácsos előadást fog tartani az egyház aktuális tanügyi kérdéseiről. 10-én pedig ugyancsak közgyűlést tart Székelyudvarhelyen a nősövetség.

Művészi hetek Marosvásárhelyen. A nyár folyamán Marosvásárhely és a székely városok részére művészi heteket rendeznek. A program összeállítása most van folyamatban. Haáz Aladár osztályfőnök a kultuszminisztérium képviseletében tárgyal Marosvásárhely és a székely vármegyék, valamint városok vezetőségével és meghallgatta javaslataikat a művészi hetek programjára vonatkozólag. A művészeti hetek keretében a mi Teleki-thékánk ismertetése és a Théka által rendezett felolvasások is számításba vétetnek. Ha az idők és a viszonyok megfelelőek lesznek, akkor a művészi hetek napjain kívánjuk megtartani az erdélyi református lelkészi értekezlet nagyhatét és annak keretében az egyházkerületi lelkésznek szövetségének megalakulását is. Az erre vonatkozó előkészítő tárgyalások folyamatban vannak.

BCU Cluj / Central University Library Cluj

VASÁRNAPI ISKOLA

Miben különbözik a vasárnapi iskola a vallásitanítástól?

Ezzel a kérdéssel azért szükséges foglalkoznunk, hogy világosan lássuk, hogy a gyermekek számára való igehirdetésnek egészen különböző sajátos formái vannak. Három ilyen formát ismerünk az egyházban: a vasárnapi iskola, a gyermekistentisztelet és a vallásitanítás. Sok esetben megtörténik, hogy mivel a gyermekeket külön vasárnapi iskolai tanításra nem tudják összegyűjteni, vagy a vezető elfoglaltsága, vagy a gyermekekben előálló okok miatt, megelégszenek azzal, hogy a vallásitanítási órát minősítik vasárnapi iskolának s annak anyagát írják be és adják számba, úgy, mint a vasárnapi iskola tanítási anyagát. Holott a két munka között lényeges különbségek vannak.

Ez a különbség nem vonatkozik magára a munka *céljára*. A vasárnapi iskola is, a vallásitanítás is azt akarja, hogy a gyermek Isten Igéjének ismeretére eljusson s ezt az Igét akarja neki hirdetni. Ebben tehát a két munka azonos. Nagy különbség van azonban a módban, ahogy ez a két munkában történik. Ez a különbség először abban áll, hogy a vallásitanítás *anyaga* meg van szabva, kötött. Nem taníthatom azt, amit akarok, olyan sorrendben, ahogyan akarom, hanem meg van szabva egy anyag, amit tanítanom kell. Ez azért van, mert a vallásitanítás a maga anyagában fel akarja ölelni mindazt, amire a gyermeknek szüksége van, hogy Isten Igéjét hallgathassa és befogadhassa. Ha nem tanulná a bibliai történeteket, nem hivatkozhatnék az igehirdetés egyetlen bibliai történetre sem, mert nem értené meg a hivatkozást, sőt, ha ismerné is a történetet, nem tudná, hogyan kell azt érteni. Ha nem tanulná a vallásórán a hitvallást, nem ismerné egyházunk hitét és mindenféle téves felfogásnak áldozatául esnék, sőt a maga hitét sem gyakorolhatná, nem tudná mi a jelentősége az imádságnak, a hitnek, a jócselekedeteknek, miért és hogyan kell imádkozni, kik azok, akik még rajta kívül Krisztus gyermekei stb.

Mind Ezeket a vallásitanítás adja meg nekik. Ezért a vallásitanítás nélkülözhetetlen, de nemcsak a gyermekek részére, hanem a vasárnapi iskola részére is.

Mert a vasárnapi iskola ezeket a tanításokat nem tudja pótolni. Az anyaga sokkal bővebb és sokkal szűkebb. Bővebb, mert a bibliai történetek közül sokkal többet felvesz és szűkebb, mert csak a bibliai történetekre szorítkozik. Azzal, hogy a gyermekeknek a Bibliában ismereteket nyújt, nagyon sok szolgálatot tesz a vallásitanításnak is, mert az ott csak részleteiben és röviden tanult történeteket részletesen megismerteti s így a gyermeket a Biblia használatába bevezeti. De a vallásitanítás is szolgál a vasárnapi iskolának, mert megmutatja, hogyan kell érteni azokat a történeteket a hitvallás alapján.

Különbözik a kettő a munka *módszerében*. A vallásitanítás iskolai munka, benne fontos az, hogy a gyermek a tananyagot megtanulja és tudja. Azzal, hogy az a gyermek személyes életében milyen helyet foglal el, nem tud foglalkozni, sem azzal, hogyan lehet azt a gyermek kérdéseire való feleletben felhasználni. Ha ezt tenné, soha a maga anyagát el nem végezné. De mikor az anyagot megtanítja, megmagyarázza, már ezzel ad a gyermeknek utasítást és indítást arra, hogyan nézze az anyag többi részét. Ezzel szemben a vasárnapi iskola pásztori munka. Itt a gyermek személyes életéhez kell közeljutni, fel kell tárni előtte Istennek reá vonatkozó üzenetét és hangoztatni kell hozzája a felhívást: térj meg.

Igy szolgál egymásnak és együtt ez a két munka a gyermek lelkében az Ige hirdetésére. Mindkettőt végeznünk kell, ismerve azok célját és módszerét és mindegyikben éppen azt kell végezni, amire ez a munka való az egyházban.

I. L.

Joó Sándor: A húsvét homiletikuma.

Theologiai tanulmányok. 73. szám. Debrecen, 1942. 146 lap.

A református egyháznak, mint az Ige egyházának mindig különös gondot kellett fordítania az igehirdetésre és annak időszerű kérdéseire. Ami változás a teológiában, mint tudományban végbement, az feltétlen jelentkezik magában az igehirdetésben, hol gyengén, hol egészen erőteljes formában. A különböző theologiai irányok tehát akarva-akaratlan a szószéken keresztül nagy nyilvánossághoz jutnak. Így vált lehetségessé, hogy a racionalizmus, amely egy évszázadon keresztül hallatlan buzgalommal és elpusztíthatatlan vitalitással ítélőbíró volt minden kérdésben a teológiában is, rányomta bélyegét az egyház legfontosabb életfunkciójára, az igehirdetésre is. Ennek a korszaknak a felszámolása ugyan már régen folyik, de még évtizedekre lesz szükség, hogy utolsó maradványai is eltűnjenek az egzház életéből. Szinte félelmesen nagy még ma is ez a terhes örökség. Kiderül ez különösen akkor, ha végignézzünk jelen igehirdetésünk tematikáján, írásmagyarázati módszerein és tartalmán. Nagy szolgálatot tesz, aki igehirdetésünkben uralkodó sokféle keresztyénietlen gondolat kiirtására, az ellenük való küzdelemre vállalkozik. Ez a küzdelem különösen fontos a nagy ünnepkörök homiletikumának kérdésénél, és pedig azért, mert ezen a területen tapasztalható a legtöbb evangélium-ellenes gondolat. Fontos azért is, mert éppen nagy ünnepi igehirdetésünkkel sokkal több embert oltunk be téves vagy helyes gondolatokkal, mint a közönséges vasárnapi beszédeinkkel.

Joó Sándor ebben a munkában a húsvéti ünnepkörrel kapcsolatban vállalkozott erre a tisztogató, felvilágosító munkára, mert ő is úgy látta, mint ahogy sokan látjuk, hogy éppen húsvét tartalmát forgatták ki a legjobban, hamisították meg leginkább.

Munkája értékét igazán csak az értheti meg, aki az egészet elolvassa. Röviden mégis érinteni szeretnénk a felvetett kérdéseket és a rájuk adott feleleteket. Három részben foglalja össze mondanivalóit: 1. A húsvéti üzenet perfektuma, azaz Krisztus feltámadott; 2. a húsvéti üzenet prézensze, azaz Krisztus él; 3. a húsvéti üzenet futuruma, azaz Krisztus visszajön és feltámadunk.

Az első részben rámutat azokra az erőfeszítésekre, melyekkel a racionális theologia Krisztus feltámadásának történeti tényét akarja megvédelmezni külső támadásokkal szemben. Erre a történelmi bizonyításra már csak azért sincs szükség, mert a feltámadás bár történelmi tény is, azonban sokkal inkább Isten különös kijelentése. A történelmi bizonyítás útján a feltámadás

valóban perfektummá, azaz multtá lesz. A tanítványok sem történelmet írtak, hanem bizonyosságot, hitvallást tettek a bennük is feltámadott Krisztusról. Annak a számára valóság ma is Krisztus feltámadása, „aki elmondhatja: „Nékem is megjelent!”

Krisztus feltámadásának egyetlenszerűsége is botránkozás a racionalista módon gondolkozó ember számára, ezért csak úgy tudja elfogadni, ha analógiák keresésével megfosztja ettől az egyetlenszerűségtől. Ennek a gondolkozásnak formája a híressé vált: „tél után tavasz, sötétség után világosság, bánat után öröm és — mintegy ennek a sorozatnak folytatása — halál után feltámadás”. Nem ujság tehát a feltámadás, hanem mindenki által ismert igazság. Holott éppen az benne a legfontosabb, hogy analógiátlan, azaz valószínű csoda. Nem jöhet számításba ennél a bizonyításnál a többi halotttámasztás sem, mert őket feltámasztotta valaki, míg Krisztus feltámadott; ők újra meghalnak egyszer, Krisztus soha meg nem hal.

Harmadik racionalista kísérlet a testi feltámadás elszellemiesítése. Krisztusban az eszme, az igazság győz. A feltámadás szimbóluma, az igazság (pl. magyar igazság) győzelmének szimbóluma. Krisztus azonban nemcsak eszmében támadott fel, — ilyen értelemben meg sem halt, — hanem valószínű testben. Nem az ember, vagy emberi igazság győz, hanem Isten győz a halál felett. Éppen húsvét a nagy bizonyíték, hogy Krisztus nemcsak próféta, egy mester volt csupán, hanem maga az Isten Fia, akinek egyedülálló az élete, halála és feltámadása is.

A második főrészben rámutat arra, hogy legtöbb igehirdető nem tud mit kezdeni a ma is élő Krisztussal. Krisztus ugyan szerintük is, de csak mintegy „eszmévé finomult” él. Ő halott, csak szellemi hagyatéka a miénk. Ha él is, csak úgy, hogy az Atya jobbán ül, tehát nem közöttünk él. A feszület kultusz és minden művészi kiabrázolás ezt a halott Krisztust szuggeralja. Krisztus azonban él és pedig közöttünk: Őt szólítom imádságomban, Vele találkozom a sakramentumokban, az én újjászületett életemben ábrázolódik ki naponta. Erről az élő Krisztusról csak az tehet bizonyosságot, aki elmondhatja magáról: „él bennem a Krisztus”.

A harmadik részben az eszkatológia kérdéseivel foglalkozik. A paruzia szervesen kapcsolódik Krisztus feltámadásához, mert míg a feltámadás után Krisztus csak az övéinek jelent meg, addig a paruziában az egész világ előtt kinyilatkoztatja magát. Tehát ez nem annyira adventi, mint húsvéti téma, bár annak egyik mellékkérdése csupán. Fontosabb a halottak feltámadásának kérdése. Itt a „halál teológiá”-jával foglalkozik először. A halál — mint ahogy a szentimentalizmus, racionalizmus a maga és mások megnyugtására mondja — szükségképeni, természetes ténye az emberi életnek, holott tudjuk, hogy éppen nem így van, mert hiszen abban éppen az a rettenetes, hogy a bűn következménye és benne Isten ítélete jelentkezik. Theologiaiilag az örök életnek ellentéte, tehát nem testi halál csupán. Krisztus feltámadása által új élet csirája fogamzik bennük, amely teljességre éppen a fizikai halál után jut.

Közkezdelt tárgya húsvéti igehirdetésünknek a lélek halhatatlanságának gondolata. Stange tanulmányát ismerteti a lélek halhatatlanságával kapcsolatban. Ebből nyilvánvalóan megállapítható, hogy mennyire evangélium nélkül, sőt evangélium ellenesen kezelték a kérdést. A történelemből vett összes bizonyítékokat felhasználják racionalista igehirdetőink a bizonyításnál. Ezek az argu-

mentumok azonban, mint ahogy az Isten-bizonyítékok, legfeljebb csak illusztrálnak, de nem bizonyítanak semmit. Végeredményben pedig nem is igazak, ha a bűneset szemszögéből nézzük az egész kérdést. Ha ugyanis a halál, mint büntetés, az örök halált jelenti ez a lélekre, is vonatkozik. Épen Krisztus feltámadása az első áttörés ezen az örök halálon. A lélek önmagában nem halhatatlan csak akkor, ha feltámadott a Krisztussal. „Nem: „Es gibt ewiges Leben!“, hanem: „Er gibt ewiges Leben!“

Végül következik a test feltámadásának kérdése. Aki csak a lélek halhatatlanságáról akar húsvétkor hallani, az el kell, hogy sikassza testi feltámadást. A test és lélek tökéletes duátizmusának hirdetése hozta magával a téves eszméket, amit a kettőnek fogalmi tisztázásával kíván eloszlatni. Ami megmarad, a test és lélek szintézise, az egyéniség. Olyan test támad fel, amely Isten lelkének uralma alatt áll. Hogy ez a testi feltámadás miképpen történik, Isten műhelytitkai közé tartozik. Amíg ez bekövetkezik, a lélek önálló életét éli. Ebben az önálló létben nagy közbevetetés van: csak azok láthatják meg egymást benne, illetve azok „láthatják viszont“ egymást, akik a Krisztusban éltek és hálnak.

Utolsó akkordja az új ég és új föld megvalósulása. Ez Krisztus feltámadásának kozmikus jelentősége. Ez az új világ nem egy bizonyos evolúció végső foka, hanem a halálból való újjáteremtés eredménye. Az új emberiségnek készült ebben az Isten egy új világmindenséget.

Joó Sándor nehéz kérdést tűzött ki maga elé és ezt igen szimpátiikus mérséklettel, az egész problematikára kiterjedő figyelemmel és nagyon becsüléssel oldotta meg. Olyan munkát végzett, ami nemcsak hasznos, de szükséges is volt. Húsvéti igehirdetésünk elengedhetetlen kézikönyvévé kellene tenni ennek a nagyszerű munkának. Reménységünk, hogy az a felvilágosító munka, amit Joó Sándor ilyen részletekbe menően megkezdett, folytatókra talál. Nagy szolgálatot tett és tesznek majd mindazok, akik ilyen munkára vállalkoznak

(Budapest.)

TÓTH ENDRE,

Legújabb kiadványok:

Kaphatók az „Ifjú Erdély” Iratterjesztésében.

Andrásf Tivadar: Jézus. ára 4.— P.

Barth Károly és Barth Henrik: Szempontok a Szentlélekről szóló tanhoz.
Fordította: Kozma Tibor, ára 2.— P.

Kálvin János: Magyarázata Máté, Márk és Lukács összhangba hozott evangéliumához. Fordította: Rábold Gusztáv. Synoptikus I. kötet 6·50 P, II. kötet 6.— P, III. kötet 6.— P, IV. kötet 7.— P. Mind a négy együtt 24.— P. — Kapható még az Ap. Csel. magyarázatának I-ső kötete, ára 10.— P.

Juhász István: A reformáció az erdélyi románok között. 276 oldal, ára 6.— P.

W. Lüthi Nagy István: Az eljövendő egyház. (Dániel próféta igehirdetése.) 2.— P.

Nagy Mózes E.: A nő az Ige mérlegén. 30 f.

„ **A négyes.** 30 fillér.

„ **Levelező nagyasszonyok.** 30 f.

Kádár Géza: Ha meghalunk, az Úrnak halunk meg. Temetési beszédek. Szerző kiadása. 170 oldal, ára 6.— P.

IKE-tagkönyv, kedvezményes utazásokon is használható; a központ hivatalos kiadványa (csak 20-nál több példány rendelhető), ára darabonként —10 P.

IKE Jelvény. 80 fillér.

Dr. Sebestyén Jenő: Mi a jegyesség?
ára 10 fillér.

A mi dalaink. VII-ik, legújabb kiadás, ára 1·20 P.

Zengjen Hálaének. X-ik kiadás (sajtó alatt).

Dr. Kiss Ferenc: Hogyan készüljünk a házasságra? ára 10 fillér.

Bántó Teresz: Ibolyavirág. Kis színdarab
gyermekeknek egy felvonásban, dalbetéttel, ára
20 fillér.

Két színdarab. 1— P.

Debreczeni László: A mi művészetünk.
(Fatornyos hazából.) „Ifjú Erdély“ kiadása, 130 ol-
dal, több, mint 50 illusztrációval. ára 3— P. Egy-
szerűbb kiadás ára 2— P.

Fiers Elek: Isten pénzügyei. III. kiadás, 30 f.

Mózes A.: Szabó Sári néni. II. kiadás, 40 f.

Ráday Pál: Lelki hódolás. Imakönyv, ára füzve
2·50, kötve 12— P.

„Tartassanak könyörgések“. Imádságok a
hadbavonultakért. 1— P.

Stickelberger: A reformáció hősei.

ára füzve 6— P. kötve 8— P.

Minden magyarországi vallásos jellegű kiadvány kapható vagy beszerezhető az „Ifjú Erdély“ Iratterjesztésében. A „Soli Deo Gloria“ Szövetség és „K. I. E.“ minden még kapható kiadványa, az „Exodus“ kiadványai (Karácsony Sándor könyvei s.b.), valamint a „Bethlen Gábor“ könyvkereskedés és a „Studium“ kiadványai eredeti bolti árukon kaphatók. Új szorgalmi képek, bibliai mon-
dásos képeslapok nagy választékban kaphatók.

Felelős szerkesztő: DR. IMRE LAJOS. — Felelős kiadó: BEKESS, KÁROLY
Szerkesztőség és kiadóhivatal: Kolozsvár, Hitler-tér 13. Református Theologia.
Csekk számla száma: 72.276.

Jordáky-nyomda, Kolozsvár, Hitler-tér 13. — Felelős vezető: Jordáky Lajos.